

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti • 99. vuosikerta 8.12.2023

10 | 23

Väite:
Turvapaikan-
hakijoiden
media-
käsittelyssä
epätasa-arvoa
s.4

Valtuusto
keskusteli
Maria
Petterssonin
asemasta
s. 6

Gazan sodassa
kuollut
ennätysmäärä
journalisteja
s.39

Journalisti selvitti,
mitkä mediat ovat saaneet
eniten langettavia JSN:itä 14

KUVA: SAKARI PIIPPO

Näin syntyvät digitaaliset oppi-materiaalit

s.12

Kirjailijaksi ryhtyminen on kustannustoimittajalle vaikeaa, mutta mahdollista

s.26

Manu Marttinen ● manu.marttinen@journalistiliitto.fi
Kirjoittaja on Journalistin toimitussihteeri

Journalistiliiton kriisi on selvitettävä perinpohjaisesti

Journalistiliittoa käsittelevien pääkirjoitusten ja kolumnien otsikot marras-joulukuun vaihteessa olivat paljon puhuvia:

"Journalistit eksyivät mediakohun keskelle" (HS 30.11.) "Pääkirjoitus: Journalistiliitto ei osaa päättää" (Mika Koskinen, Iltalehti 28.11.) "Maria Petterssonista tuli taakka Journalistiliitolle" (Heikki Vento, Verkkouutiset, 30.11.)

Ei tarvitse kaivella arkistoja ymmärtääkseen, että Journalistiliitto on yhdessä historiansa pahimmista kriiseistä. Julkisuus on ollut armo-ton, ja täysin aiheesta.

Liitto on omilla toimillaan loannut maineen-sa, eikä julkisuudesta muodostuvaa kuvaa ja liiton kilpeen tullutta tahraa pyyhitä pois mil-lään maineenhallinnan taikatempulla.

PÖLYN LASKEUDUTTUA Journalistiliiton pitää sel-vittää perusteellisesti, mikä kaikki päätöksen-teossa meni pieleen.

Miksi esimerkiksi liiton hallitus venkoili päätöksissään? Ensin se antoi päätoimittaja Maria Petterssonille täyden luottamuksensa, ja aikoi selvittää, vaikuttavatko Petterssonin tekijänoikeusneuvostolta saamat moitteet kus-tannusalaan tai journalismiin.

Noin viikkoa myöhemmin, kritiikin yllyttyä, päätoimittaja saikin hallitukselta vakavat moitteet. Pari päivää sen jälkeen valtuusto päätti äänestyksen jälkeen, ettei päätoimittaja nauti valtuuston luottamusta.

Tätä kirjoitettaessa 4.joulukuuta hallitus pohtii edelleen, mitä valtuuston päätös tarkoittaa käytännössä.

TOISEKSI ON SELVITETTÄVÄ, miksi liiton omaa krii-siviestintäsuunnitelmaa ei otettu käyttöön, kun julkisuusmylläkkä käynnistyi toden teolla. Miksi ei pysähdytty miettimään, mitä tilantees-sa pitäisi tehdä ja varsinkin, miten siitä pitäisi viestiä?

Kuten kaikilla isoilla organisaatioilla myös

KUVA: TARMO LEHTOSALO

Journalistiliiton jäsenet ansaitsevat, että heidän ammattiliittonsa toimii avoimesti ja läpinäkyvästi, virheensä myöntäen.

Journalistiliitolla on valmis suunnitelma kriisien varalle. Liiton toimisto teki suunnitelman liiton tiedottajan **Mika Heijarin** aloitteesta, ja se valmistui syksyllä 2022. Heijarilla on pitkä kokemus kriisiviestintätilanteista aiemmissa työpaikoissaan VR:llä ja Postissa, kuten Pirkkanmaan Journalistiyhdistyksen **Mikko Peltoniemi** muistutti valtuuston kokouksessa. "Miksei Heijarin kokemusta ole hyödynnetty tässä kriisissä?", Peltoniemi kysyi.

Se on erittäin hyvä kysymys.

On hyvä, että Journalistiliiton valtuusto päätti velvoittaa liiton käymään läpi, miten tapauksen viestintä hoidettiin. Journalistiliiton jäsenet ansaitsevat, että heidän ammattiliittonsa toimii avoimesti ja läpinäkyvästi, virheensä myöntäen.

Syllisten etsiminen ei tunnetusti hyödytä ketään, mutta vastuussa olevien ihmisten toimien arvioiminen on tarpeen. Myös meidän *Journalistissa* on pohdittava, miksi tartuimme aiheeseen liian myöhään.

JÄLKIKÄTEEN ON HELPPO SANOA, että kohun vaikutukset olisivat jääneet huomattavasti vähäisemmiksi, jos Maria Pettersson olisi tunnustanut virheensä ja pyytänyt sitä anteeksi heti kirjan ilmestymisen jälkeen.

Ehkä kohusta Journalistiliitolle aiheutunut mainehaitta olisi voitu estää vielä siinä vaiheessa, kun tekijänoikeusneuvosto antoi moittivan lausuntonsa.

Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan kohu eteni kuin pahimmassa painajaisessa. Kovimman hinnan siitä joutuu maksamaan Maria Pettersson itse.

Liitolle koituvan hinnan suuruutta on mahdotonta vielä arvioida. Selvää on, että maineen palauttaminen täytyy aloittaa tapauksen perusteellisesta perkaamisesta ja tehtävä tarvittavat johtopäätökset.

Selvitystyö on annettava ulkopuoliselle toimijalle, ja sen tuloksista on kerrottava avoimesti julkisuuteen – vaikka ne eivät Journalistiliiton päättäjiä mairittelisikaan. ●

Kannen/Takakannen kuva: Oona Himanen

JOURNALISTI

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA /
ANSVARIG CHEFREDAKTÖR
Maria Pettersson 045 6757 401

TOIMITUSSIHTEERI /
REDAKTIONSSSEKRETERARE
Manu Martinen 050 310 3036

TOIMITTAJAT / REPORTRAR
Nina Erho (työvapaalla)
Manu Haapalainen 050 501 0716
Marja Honkonen 050 379 9108
Seblewongel Tariku 046 618 1869
(toimitusharjoittelija)

ULKOASU / LAYOUT
Heli Saarela 050 470 0016

SÄHKÖPOSTIT
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
förnamn.släktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI
www.journalisti.fi

TILAUKSET / BESTÄLLNINGAR
Jaicom Oy 03 4246 5383
journalisti@atex.com

PAINO / TRYCKERI
Botnia Print, Kokkola
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISUJA / UTGIVARE
Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund
09 612 2330
PL 252, 00531 Helsinki

SEURAAVA JOURNALISTI 1/2024
ILMESTYY 5.1.2024,
AINEISTO 13.12.2023

ILMOITUSMYynti:
www.journalisti.fi > ilmoittajille
044 755 5002

VASTUULLISTA
JOURNALISMIA

KUVA: JUUSO WESTERLUND

Katja Ståhl pitää
haastatteluihin
valmistautumista
ajanhukkana.

Kuntien omistama Vakka-Suomen Sanomat saa kritisoida omistajiaan

s.22

Media kohtelee turvapaikanhakijoita epätasa-arvoisesti, väittää toimittaja Seblewongel Tariku

Seblewongel Tariku, teksti ● Aapo Huhta, kuva

SEBLEWONGEL TARIKU

- Etiopialainen freelancetoimittaja, asunut Suomessa vuodesta 2015.
- Erikoistunut maahanmuuttoon, integraatioon ja humanitaariin kysymyksiin. Raportoi kriisialueilta Sahelissa ja Afrikan sarvessa.
- Opiskellut journalismia Etiopiassa, Valtiotieteiden kandidaatti, kansainväliset suhteet.
- Työskennellyt muun muassa etiopialaiselle *Reporter*-lehdelle, Afrikan unionille, *Maailma.net*:lle ja *Vikes*ille.
- Suorittaa maahanmuuttajajournalistien valmentavaa koulutusta Haaga-Heliassa ja toimitusharjoittelua *Journalistissa*.

Kun Suomeen alkoi saapua ukrainalaisia turvapaikanhakijoita, media näytti parhaat puolensa. Sotaa paenneita ihmisiä kuvattiin inhimillisesti ja myötätuntoisesti ja haastateltaviin suhtauduttiin tragedian kokeneina ihmisinä. Median kuvaus ukrainalaisista edesauttoi sitä, että heidät otettiin Suomessa vastaan hyvin.

Monien muiden turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien kohdalla tilanne on toinen. Esimerkiksi Afrikasta ja arabiankielisistä maista saapuvat ihmiset kuvataan mediassa usein ongelmiana, uhkana tai taakkana. Media käsittelee ukrainalaisia turvapaikanhakijoita positiivisemmin kuin ei-valkoisia turvapaikanhakijoita ja saa myös yleisön luokittelemaan turvapaikanhakijat ”hyviin” ja ”huonoihin”.

Maahanmuuttajataustaisena toimittajana kiinnitin huomiota siihen, miten median viljelemät stereotyyppiä paitsi luovat ja ylläpitävät epätasa-arvoa, myös rajoittavat joidenkin maahanmuuttajien sananvapautta. Mediassa ”huonoksi” leimattuun ryhmään kuuluva ihminen saatetaan alkaa sensuroida puheitaan ja vetäytyä yhteiskunnallisesta keskustelusta, mistä on haittaa sekä hänelle itselleen että koko Suomelle.

Uutisten tulee tietenkin olla totuudenmukaisia. On kuitenkin toimituksellinen valinta, painottaako tiedotusväline esimerkiksi afganistanilaisia ja irakilaisia käsitteleviä rikosuutisia vai juttuja, jotka käsittelevät heitä vaikkapa yrittäjinä, palvelualalla tai hoiva-ammateissa.

MUUTTOLIIKETTÄ TUTKIVA Camilla Haavisto on todennut, että ihonvärin, sukupuolen, uskonnon ja lähtömaan kaltaiset tekijät vaikuttavat merkittävästi siihen, miten media käsittelee maahanmuuttajia.

Media kohtelee turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia ilmiselvän epätasa-arvoisesti myös sukupuolen perusteella. Naiset kuvataan usein uhreina, kun taas mies-

ten epäillään syyllistyneen tai syyllistyvän rikoksiin ja julmuuksiin. Haavisto toteaa, että media kohtelee naisia ja lapsia kriisin tai sodan uhreina, mutta suhtautuu negatiivisemmin samaa sotaa tai kriisiä pakeneviin nuoriin miehiin.

Suomalaisten journalistien tulisi myös kiinnostua siitä, luottavatko maahanmuuttajat heidän työhönsä.

Markus Ojalan ja **Reeta Pöyhtärin** tutkimus vuosien 2015 ja 2016 turvapaikanhakijoita koskevasta journalismista osoitti, että toimittajat tukeutuivat aivan liian usein pelkkiin viranomaislausuntoihin. Resurssien puutteen vuoksi kuva turvapaikanhakijoista saattoi vääristyä ja vaikuttaa uutismediaa kohtaan koettuun luottamukseen.

Cultura-säätiön vuoden 2022 selvityksessä puolestaan todettiin, että vain 41 prosenttia Suomen venäjänkielisistä luottaa suomalaiseen mediaan.

SUOMESSA ON JO OTETTU askeleita oikeaan suuntaan. Korona-aikana Yle tarjosi tietoa arabiaksi, kurdiksi, somaliksi ja persiaksi. Median monimuotoisuuden ja monikielisuuden ei kuitenkaan tulisi olla harvinainen poikkeus. Suomen asioista kertominen useilla eri kielillä hyödyttää sekä Suomea että maahanmuuttajia. Tiedon saaminen uuden asuinmaan asioista on perusoikeus.

Useita kieliä ja kulttuureita ymmärtävät maahanmuuttajataustaiset journalistit voivat sekä kertoa enemmistön asioista vähemmistöille että auttaa löytämään uusia näkökulmia vähemmistöistä uutisointiin. Tämä toivottavasti johtaisi tasapainoisempaan uutisointiin.

Median yksipuoliset ja vääristyneet narratiivit ja stereotyyppiä vahingoittavat maahanmuuttajia ja haittaavat heidän kotoutumistaan. Maahanmuutto on Suomelle sekä mahdollisuus että välttämättömyys. Tämän takia myös median tulisi pitää huolta siitä, että se ei toiminnallaan edistä vahingollisia asenteita. Ukrainalaisten turvapaikanhakijoiden käsittely osoitti, että kyse ei ole osaamisen puutteesta, ainoastaan halusta. ●

Päätoimittaja Maria Pettersson pahoitteli valtuustolle mainehaittaa, joka Journalistiliitolle on aiheutunut. "Olen valmis työskentelemään lehden ja liiton eteen kovemmin kuin koskaan", hän sanoi.

Petterssonin asema puhutti valtuustossa – "Emme olisi tässä, jos hän olisi tunnustanut virheensä ajoissa"

Manu Haapalainen, teksti • Liisa Takala, kuvat

5 753

Avoin työttömyyskassa (A-kassa) vastaanotti Journalistiliiton jäseniltä tammi–lokakuussa 2023 yhteensä 5 753 ansiopäiväraahakemusta. Viime vuoden vastaavana aikana hakemusten määrä oli lähes sama eli 5 744. Vuonna 2022 A-kassa vastaanotti Journalistiliiton jäseniltä yhteensä 6 688 ansiopäiväraahakemusta.

Lähde: Avoin työttömyyskassa

Etelä-Suomen Media vähentää paperilehtiensä ilmestymispäiviä ja lakkauttaa lehtiä kokonaan. Enintään kolme journalistin työt päättyvät. Lue lisää: [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

Journalistin päätoimittaja **Maria Pettersson** ei nauti Journalistiliiton valtuuston luottamusta. Tämä selvisi torstaina 30. marraskuuta Helsingissä, kun syyskokoukseen kokoontunut valtuusto äänesti asiasta. Äänestys päättyi Petterssonin epäluottamuksen kannalle äänin 33–32.

Äänestystä esitti Itä-Suomen Sanomalehtimiesyhdistyksen valtuutettu **Tiina Mansikka**.

Journalistin mennessä painoon oli epäselvää, mitä äänestystulos Petterssonin jatkoon kannalta tarkoittaa. Äänestystulos on kuitenkin kannanotto Petterssonin asemasta.

Valtuuston äänestystuloksella ei ole juridista merkitystä, sillä liiton työntekijöiden työsuhteista päättää liiton hallitus. Maanantaihin 4. joulukuuta mennessä liiton hallitus ei käsitellyt Petterssonin asemaa Journalistin päätoimittajana.

Journalistiliiton hallitus oli aiemmin samalla viikolla päättänyt omassa kokouksessaan antaa Petterssonille vakavat moitteet. Hallitus päätyi kuitenkin myös siihen, että Pettersson saa jatkaa työssään Journalistin päätoimittajana.

"Minun olisi pitänyt pyytää heti anteeksi eikä spekuloida alan yleisillä käytännöillä."

Maria Pettersson, Journalistin päätoimittaja

Petterssoniin on viime viikkoina kohdistunut voimakasta kritiikkiä. Tekijänoikeusneuvoston marraskuun alussa tekemän päätöksen mukaan Pettersson lainasi tutkijoiden artikkeleita hyvän tavan vastaisesti tietokirjassaan *Suomen historian jännät naiset* (2022).

Petterssonin toiminnan lisäksi osaa liiton jäsenistä on suututtanut liiton viestintälinja. Journalistiliittoa on moitittu vaikeutumisesta ja Pettersson-lausuntojen linjattomuudesta.

LEHTIEN KRIITTISEN KIRJOITTELUN kiihtyminen näkyi valtuustosalissa noin neljän tunnin mittaisena monipolvisena ja kiihkeänä keskusteluna. Osa puheenvuoroja käytäneistä valtuutetuista ilmaisi voimakkaan huolensa Petterssonin tapauksen liitolle aiheuttamasta mainehaitasta.

Toisaalta osa puhujista ilmaisi tyytyväisyytensä Petterssonin omaa toimintaansa koskevaan anteeksipyyntöön. Ymmärrystä sai myös puheenjohtaja **Hanne Ahon** anteeksipyyntö, joka koski Journalistiliiton vies-

tinnän epäselvyyttä Pettersson-prosessin eri vaiheissa.

Puheenjohtaja Aho aloitti valtuustokeskustelun puheenvuorollaan, jossa hän korosti olevansa valmis "tekemään mitä tahansa liiton hyväksi".

Aho myönsi tehneensä virheitä esimerkiksi siinä, millaisia kommentteja hän antoi asiasta julkisuuteen. Ahon mielestä oli virhe pohtia julkisesti, vaikuttaako tekijänoikeusneuvoston lausunto jollain tapaa journalismiin ja tietokirjallisuuteen.

"Emme ajattele, että siteerauskäytännöt olisivat koskaan olleet journalismissa epäselviä", Aho sanoi.

Ahon mukaan tilannetta hankaloitti se, että myrskyn silmään joutui juuri Pettersson, joka normaalisti johtaa liiton viestintää – myös kriisiviestintää.

MARIA PETERSSON PAINOTTI puheenvuorossaan olevansa pahoillaan siitä, millaisia ikävyyksiä Journalistiliitolle ja sen jäsenille on seurannut hänen epäonnistuneesta lähteiden käytöstään.

"Myös oma viestintäni asiasta meni aivan pieleen", Pettersson sanoi.

"Minun olisi pitänyt pyytää heti anteeksi eikä spekuloida alan yleisillä käytännöillä."

Pettersson sanoi olevansa valmis tekemään liiton ja Journalistin eteen jatkossa kovemmin töitä kuin koskaan ennen.

Itä-Suomen sanomalehtimiesyhdistyksen Tiina Mansikka totesi liiton olevan nyt mahdollisesti syvemmässä suossa kuin koskaan aiemmin.

"Emme olisi tässä tilanteessa, jos Pettersson olisi tunnustanut virheensä ajoissa", Mansikka sanoi.

"Ja jos Hanne Aho ja liiton hallitus eivät olisi kiiruhaneet häntä sokeasti tukemaan."

Moni puhuja nosti esiin liiton viestinnän epäonnistuminen luottamus kriisin ratkaisemisessa.

"Liiton tiedottajalla **Mika Heijarilla** on vuosien kokemus VR:n viestintäjohtajan työstä", huomautti Pirkanmaan Journalistiyhdistyksen **Mikko Peltoniemi**.

"Se työ on kriisiviestintää, jos jokin. Miksei Heijarin kokemusta ole hyödynnetty tässä kriisissä?" Peltoniemi kysyi.

Suomen freelance-journalistien **Tuukka Tuomasjukka** huomautti Journalistiliiton edustavan myös kustannustoimittajia.

"On häpeällistä, että liitto lähti mukaan kustantajien spinnaukseen, että lähteiden puutteellinen merkitseminen olisi yleinenkin tapa", Tuomasjukka sanoi.

Tuomasjukan mukaan freelancereiden on helppo erota liitosta, jos se ei edusta heidän arvojaan.

"Freelancerit eivät kuulu liittoon ansiosidonnaisen päivärahan takia, vaan esimerkiksi ammattilypeiden."

"Ymmärrän, miksi lehden lopettamista ajetaan koko ajan, jos se nähdään vain yhtenä ylimääräisenä viestintäkanavana."

Lapin ylioppilaslehden päätoimittaja Åsa Niemi Journalistissa 29.11.

Etelä-Suomen Sanomat luopuu kotimaan toimituksen viikonloppuvuoroista. Päätoimittaja uskoo, että virka-aikaan tehtävät sisällöt palvelevat lukijoita paremmin. Lue lisää: **Journalisti.fi**

Puheenjohtaja Hanne Aho myönsi valtuuston avajaispuheessaan tehneensä virheitä Pettersson-tapauksen hoitamisessa.

VALTUUSTOA PUHUTTI Pettersson-keskustelun yhteydessä myös armon käsite. Samanaikaisesti Petterssonilta vaadittiin silti vastuun kantamista. RTTL:n **Risto Mattila** sanoi sinänsä kannattavansa armeliaisuutta, ”koska maailma on kylmä ja armoton”. Mattilan mukaan virheitä on myönnetty, mutta vastuuta on myös siirretty.

”Kuka ottaa näistä virheistä vastuun ja millä tavalla”, Mattila kysyi.

”Valtuusto ei voi vain siunata asiaa ja todeta, että näin tämä nyt meni. Petterssonin asema tekijänoikeuksia puolustavan liiton lehdessä on hankala. Hänen uskottavuutensa on mennyt, eikä hänen pitäisi jatkaa työssään.”

Niin ikään RTTL:oa edustava **Miika Lauriala** toivoi asiassa armoa.

”Se on ammattiyhdistystoiminnan ytimessä.”

Helsingin seudun journalistien **Jussi Ahlroth** lainasi **Sirpa Kähkösen** Finlandia-puheen ajatusta kulttuuriin ilmentymisestä kovuuden juonteesta, jossa armoa ei anneta ja tuomiot jaetaan nopeasti.

Päätetäänkö Journalistiliitossa työsuhteita sosiaalisen median vaatimusten vuoksi, Ahlroth kysyi.

”Ammattiliitto on solidaarisuustyötä, jonka ytimessä on empatia. Nyt julkisuudessa puhutaan ihan toisella, verenjanon äänellä. Meidän on

oltava parempia.”

SFJ:n **Jaakko Kankaanpää** puolestaan totesi anteeksisaamisen olevan kaunista. Asiassa on kuitenkin kyse liiton julkisuuskuvasta, hän jatkoi.

”Kritiikkiä ei pidä vähätellä kuittaamalla se somemölinäksi”, hän jatkoi.

Muutama valtuutettu huomautti liiton mainehaitan rajoittuvan lopulta pienen kuplan sisälle.

”Suurinta osaa jäsenistä tämä ei kiinnosta päätäkään”, HSJ:n **Lauri Nuoska** kiteytti.

”On puhuttu, että tässä liiton sisäpiiri suojelee omiaan. En ole nähnyt koko aikani liiton luottamustehtävissä mitään sisäpiirejä. Jos näkisin, eroaisin liitosta heti.”

RTTL:oa edustava Journalistiliiton hallituksen jäsen **Jarno Miettinen** huomautti, että hallitus on Petterssonin työnantaja. Sen on noudatettava myös lakia.

”Emme voi irtisanoa työntekijöitä tuosta vain.”

ISSY:n **Tiina Mansikka** totesi keskustelun lopuksi, että anteeksianto ei poista keskeistä ongelmaa, liiton maineen vahingoittumista. Mansikan esityksestä valtuusto päätyi äänestämään Petterssonin luottamuksesta.

Hallituksen tai puheenjohtaja Hanne Ahon luottamusäänestystä valtuustossa ei esitetty. ●

JOURNALISTILIITTO MUISTI HANNA-KAISA HÄMÄLÄISTÄ

Journalistiliitto myönsi postuumisti ansiomerkin valokuvaaja ja kuvajournalisti **Hanna-Kaisa Hämäläiselle** liiton valtuuston syyskokouksessa. Liitossa vuosia aktiivisesti toiminut Hämäläinen kuoli syyskuussa.

Hämäläinen oli Journalistiliiton hallituksen toinen varapuheenjohtaja 2018–2022 ja Suomen freelance-journalistien puheenjohtaja 2014–2018. Hän toimi myös Suomen kuvajournalistien yhdistyksen puheenjohtajana 2006–2008 ja 2018–2020.

Suomen freelance-journalistien puheenjohtaja **Maria Markus** sanoo, että Hämäläinen oli tinkimätön journalismin puolestapuhuja ja järjestöaktiivi, joka nosti aina esiin etenkin naisia, kuvajournalisteja ja freelancereita.

”Hänen panoksensa Journalistiliitossa tuntuu korvaamattomalta. Kaikkien muiden kunniansoitusten lisäksi hänelle olisi pitänyt myöntää ’paras kannustaja’ -palkinto. Hän jaksosi sitkeästi kannustaa meitä kaikkia eteenpäin”, Markus sanoo.

Manu Marttinen

VIESTIJÖIDEN PALKAT NOUSIVAT

Viestinnän alan palkat ovat nousseet hieman yleistä tasoa nopeammin. Viestin, Julkisen alan viestijöiden sekä Procomin teettämän tutkimuksen mukaan viestijöiden mediaanipalkka luontaisetuineen oli viime elokuussa 4300 euroa kuukaudessa. Kaksi vuotta sitten se oli 4098 euroa kuukaudessa.

Kymmenessä vuoden takaiseen verrattuna viestijöiden mediaanipalkka on noussut 18,1 prosenttia.

Parhaiten tienaavat pörssiyritysten viestijät, huonoiten kirkon viestijät.

Journalisteihin verrattuna viestijöiden mediaanipalkka on hieman korkeampi. Journalistiliiton vuonna 2022 tekemän työmarkkinatutkimuksen mukaan esimerkiksi lehdistössä työskentelevien mediaanipalkka oli 3900 euroa kuukaudessa.

Viestinnän ala 2023-tutkimuksen toteutti Iro Research. Tutkimukseen vastasi 966 ihmistä.

Marja Honkonen

ANSIOMERKIT LIITON AKTIIVEILLE

Journalistiliitto palkitsi ansiotuneita jäseniään valtuuston syyskokouksen yhteydessä järjestetyllä illallisella 30. marraskuuta Helsingissä. Ansiomerkin saivat valtuuston illallisella toimittajat **Kirsi Mattila, Leena Kosonen, Soila Saroniemi, Tapio**

Räihä, Anne Kotipuro, Pekka Pajala ja tuottaja **Marko Korhonen**.

Ansiomerkin myöntämisedellytyksenä on ansiokas toiminta liiton hyväksi. Esityksiä palkittaviksi ovat voineet tehdä liiton jäsenyhdistykset, osastot

ja yksittäiset jäsenet. Ansiomerkeistä päättää liiton hallitus.

Manu Marttinen

Toimittaja, tässä kymmenen kehotusta pomon kanssa toimimiseen!

KUVA: MEERI UTTI

Yllättävän monilta journalisteilta ikään ja kokemukseen katsomatta puuttuu tuntuma siihen, miten pomot toimivat. Useimpien johtajien käyttöliittymä on nimittäin yksinkertainen ja toiminta ennustettavaa. Harvinaisempiin sekopäihin vinkkini eivät tietenkään tehoa, mutta silloin auttaa vain työpaikan vaihto.

Miltei jokaiseen päällikköön voi vaikuttaa omalla toiminnallaan. Nämä kymmenen kehotusta auttavat niin deskillä asioivia vakitoimittajia kuin juttuja myyviä friikkuja.

- 1. Ole ystävällinen.** Ihmiset yleensä pitävät ystävällisistä ihmisistä. Olet yhdessä maailman kiehtovimmista ammateista, moni haluaisi paikallasi. Syty siitä, mitä olet tekemässä.
- 2. Rajaa ja pelkistä.** Selkeästi kirjoitettu aihe kertoo ajattelun selkeydestä. Kun tarjoat juttuideaasi, tee se korkeintaan kymmenen virkkeen puristeella. Pomo ei välttämättä ehdi jutella puhelimessa varttituntia. Jos kiteytyksesi on hyvä, hän saattaa innostua ja aikaa löytyy kolme varttia. Tärkeimmille jutuille on aina aikaa.
- 3. Älä lupaa sellaista, mitä et voi pitää.** Toimittaja, jonka myyntipuheet ovat viikko toisensa jälkeen kovempia kuin julkaistut jutut, rapauttaa mainettaan.
- 4. Jos teet pidempää juttua, pidä pomo ajan tasalla.** Joka risahduksesta ei tarvitse soitella, mutta tärkeimmistä käänteistä pitää kertoa. Keskeneräinenkin teksti kiinnostaa. Älä koskaan panttaa tietoa. Pomoa ottaa päähän, jos jutun kärki on sulanut julkaisua edeltävänä päivänä.
- 5. Digitalisoi juttuprosessi.** Se auttaa ajan tasalla pitämisessä ja siirtää vastuuta jutun seuraamisesta myös pomolle. Jostain syystä kaikki eivät vielä käytä pilvipalveluja, joissa pomo voi seurata käsi-

kirjoituksen etenemistä tai kirjoittaa omia merkintöjään. Huonoin vaihtoehto on muinainen yhteistyömalli, jossa lähes valmis juttu tulostetaan, sitä sotketaan korostusseilla, postitellaan edestakaisin ja lopulta hukutaan versioihin.

6. Yllätä iloisesti! Lähetä juttu joskus kaksi tuntia ennen määräaika. Tule sovittuihin tapaamisiin kymmenen minuuttia etuajassa. Kaikki tämä alentaa päällikön veronpainetta.

7. Kirjoita joka päivä, vaikka jutun määräaika olisi kaukana. Tämä auttaa sekä aikataulujen pitämisessä että pomon ajan tasalla pitämisessä. Älä haali hirmuista läjää materiaalia ennen ensimmäisen lauseen kirjoittamista, vaan luonnostele ja täydennä tarinaa aineiston määrän kasvaessa.

8. Seuraa vaistoasi. Jos aavistat jo jutunteon alkuvaiheessa, että juttuidea ei toimi, heitä se pataan pomon kanssa neuvotellen ja vaihda parempaan aiheeseen. Muuten edessä on tuhlattuja työpäiviä ja turhautuneita pomoja.

9. Anna palautetta onnistuneesta johtamisesta. Puhu mainiosta pomostasi hyvää myös selän takana. Pomot saavat palautetta harvoin, joten jokainen myönteinen tokaisu jää mieleen.

10. Älä ota itseäsi liian vakavasti. Työsi on tärkeää, mutta niin on monen muunkin. Aurinko nousee ja maapallo kiertää radallaan, vaikka joutuisit hetken odottamaan.

Unohtamalla ohjeeni saatat saada vihollisia, jotka siirtävät sinut kiinnostavista aiheista jonninjoutavien teemojen pariin ja pakottavat julkaisemaan puolivillaisen tekstin kesken kaiken.

Vinkkejä seuraamalla pomostasi voi tulla sinulle ystävä, joka tukee jutunteossa, antaa resursseja, jakaa sinulle omia lähteitään, kommentoi käsikirjoitustasi ja sanoo "olet hyvä".

Ja kun sinä olet hyvä pomollesi, hän jaksaa olla parempi pomo muillekin. ●

Katja Ståhl, 54

- Toimittaja, juontaja ja tv-esiintyjä.
- Aloitti tv-toimittajan ja juontajan työt vuonna 1995 *Jyrki*-ohjelmassa. Työskennellyt sen jälkeen eri tehtävissä lukuisissa asia- ja viihdeohjelmissa televisiossa ja radiossa.
- Sai Vuoden juontajan Venla-palkinnon vuonna 2023 *Elämäni biisistä*.
- Työskennellyt myös *Demin* toimittajana ja *Suosikin* päätoimittajana (2003–2007) sekä BMG-Levy-yhtiössä (1996–1999) ja Apulanta oy:ssä (2009–2011).
- Luennoinut yrityksille, kirjoittanut kolumneja ja hoitanut tiedotusprojekteja, kirjoittanut kolme kirjaa.
- Pitää hevosiin keskittyvää *Kavioliitossa*-blogia.
- Asuu Espoossa, kaksi lasta.

Haastatteluihin valmistautuminen on ajanhukkaa, **Katja Ståhl**

Toimittaja ja juontaja uskoo dementoituvansa ennen kuin alkaa vituttaa.

Manu Marttinen, teksti ● Juuso Westerlund, kuva

Olet järkyttynyt ja katkera, kun sinua ei valittu Levyraadinn uudeksi juontajaksi.

Olen, heh. Mielestäni olisin ollut siihen hommaan tosi hyvä, mutta toivottavasti löytyy joku toinen, joka olisi yhtä hyvä. Siihen on pakko nyt vaan luottaa. Älkää petäkö minua!

Sanoit Iltalehden haastattelussa lopettaneesi työt Radio Nostalgiasa ennen kuin "rupeat tosi vittumaiseksi". Muutut sellaiseksi pian myös Elämäni biisin juontajana.

Onhan se mahdollista, mutta *Elämäni biisiä* tehdään niin harvoin, ettei siihen ehdi leipiintymään. Se on keran vuodessa kolmen kuukauden rykäisy ja vain viikonloppuisin, joten siihen ei vaan ehdi vittuuntumaan. Varmasti dementoidun ennen vittuuntumista.

Osa presidenttiehdokkaista oli marraskuussa vieraana Elämäni biisissä. Petyit pahasti, kun lähetyksestä ei tullutkaan Tuttu jutun kaltaista presidentinvaalien ratkaisijaa.

Tulipas! Enkä pettynyt. Ainoa harmi oli se, että mukana ei ollut yhtään naista. Sanoin ehdokkaille, että tässä on all male panel ja te varmasti ymmärrätte, että minulla on nyt kaikki valta. Kaikki nyökkäsivät nöyrästi!

Sinulle on tärkeää kertoa kaikki mahdollinen julkisuudessa. Suosittelat samanlaista avoimuutta kaikille toimittajille.

Helpommalla pääsee, kun on vähän liiankin avoin. Silloin kukaan ei saa sitä luurankojen löytämisen riemua. Jos on itse kaivanut kaiken huolellisesti pöydälle ja joku haluaa niitä ronkkia, niin siitä vaan. Sitten ne voi laittaa taas takaisin kaappiin. Silloin mikään kysymys ei tule yllätyksenä – paitsi ehkä tämä kysymys.

Et ole koskaan kieltäytynyt yhdestäkään haastattelupyynnöstä.

Olen kieltäytynyt monestakin haastattelusta erinäisistä syistä. Lähtökohtaisesti minut velvoitetaan tekemään haastatteluja. Sopimuksissa lukee, että minun pitää antaa haastatteluja, ja silloin ei voi kieltäytyä. Minusta haastat-

telujen antaminen on ihan kivaa, mutta kuvaukset ovat ihan hirveitä.

Olet toiminut myös levy-yhtiöissä. Annoit väkevän näytteen lahjakkuuden tunnistamisen kyvyistäsi torppaamalla Maija Vilkkumaan Satumaatango-kappaleen.

Se oli sellainen "herkullinen" hetki elämässä. Samalla tavoin levy-yhtiössä pyöriteltiin aiemmin Nirvanan levyä, että eipä tästä taida mitään tulla. Silloin oli *Alanis Morissette* -huuma päällä ja ajattelin, että tämä yrittää olla jotain sellaista. On tästä Maijan kanssa keskusteltu ja ihan kivasti on saatu ratkaistua asia.

Olet nähnyt elämäsi aikana niin paljon takahuoneiden tapahtumia, että moni kirjankustantaja on tarjonnut sinulle isoja summia paljastuskirjan tekemisestä.

Ei vielä. Ei ne ehkä tajua, että tiedän siitä kaiken. On tarjottu mahdollisuutta kirjoittaa elämäkerta, mutta olen vielä liian nuori sellaiseen. Takahuonekirjaa en tee, koska siitä tulisi ihan hirveä, tiedän ihan liikaa.

Kävit aikoinaan Laajasalon opiston vuoden mittaisen radio-linjan. Pidemmät media-alan opinnot ovat lahjattomia varten.

Ne ovat reippaita varten, ja niitä varten, jotka jaksavat pyrkiä. Minä olen ihan liian lyhytpinnainen sellaiseen hommaan, että luetaan puoli vuotta jotain asioita ja sitten pyritään. Minun pinnani ei kestä sellaista. Olisi ihaa, jos olisi sellaisesta valmistunut, mutta en vaan pysty. Kuvittelin jopa, että voisin tulla juristiksi, mutta ei se ole fyysisesti mahdollista.

Olet tämän palstan ensimmäinen haastateltava, joka ei halunnut nähdä väitteitä etukäteen. Haastatteluihin valmistautuminen on sinulle silkkaa ajanhukkaa.

Se on totta. Ei tulisi mieleenkään valmistautua haastatteluihin. Herran jestas, siitähän katoaisi kaikki kiehtovuus. Eikä muutenkaan tarvitse valmistautua, koska 90 prosenttia toimittajista kysyy, että "kuules Katja, mikäs on sun elämän biisi". ●

Näin syntyy lukion digitaalinen oppimateriaali

Digitaalisen oppimateriaalin kehittämiseen tarvitaan monen alan tekijöitä kirjailijoista myynnin ammattilaisiin. Studeon Mari Soikkeli Vuorialho kertoo.

Manu Haapalainen, teksti • Johanna Sarajärvi, grafiikka

Mari Soikkeli Vuorialho
Liiketoiminnan
kehitysjohtaja, Studeo.
Aiemmin Sanoma
Pron sisältöpäällikkö.

Studeolla on ringissään

250

oppikirjailijaa.

"Kuten muillakin oppimateriaali-kustantajilla, oppikirjailijat ovat päätoimisia opettajia."
-Mari Soikkeli Vuorialho

1

TARVITTAVAT TEKIJÄT

Kirjoittajia

Studeo pyytää 3-5 oppikirjailija-opettajaa mukaan oppiaineen uuden oppimateriaalin laatimiseen.

"Tavoite on löytää mahdollisimman erilaisia opettajia erilaisista lukioista."
"

"Kustannustoimittaja vastaa kustantamon kustannusohjelmasta ja sisällöntuotannon kokonaisuudesta."
"

Kustannustoimittaja

Johtaa ja aikatauluttaa projektia. Antaa palautetta ryhmän toiminnasta, kommentoi työstettäviä materiaaleja, testauttaa syntyvää materiaalia, ja tarvittaessa pyytää projektiin esim. ulkopuolisia asiantuntijoita. Kustannustoimittajan yläpuolella organisaatiossa on **kustannuspäällikkö** ja hänen yläpuolellaan **kustannusjohtaja**.

Mediatuottaja

Vastaa materiaaleihin tarvittavasta äänestä, kuvasta ja videosta.

Markkinoinnin ja myynnin ammattilaisia

Esittelevät ja myyvät materiaalia kouluille. Kun työ on noin puolivälissä, materiaali esitellään markkinointitiimille:
Mitkä ovat sen peruselementit?
Mitkä ovat sen markkinointiväittämät?
Mitä uutta tämä materiaali tuo?
Mikä siinä on hyvää?
Miten se eroaa kilpailijoista?
Mitä kommentteja myynnillä on tekijöille tässä vaiheessa?

Ohjelmistokehittäjiä

Kehittävät ja muokkaavat kustantamon digitaalista alustaa.

Kuvittaja

Graafinen suunnittelija

AD

"Studeon palkkalistoilla on myös kaksi graafista suunnittelijaa ja AD. Kuvittajat ovat projekteissa usein freelancereita."
"

2

TYÖN KULKU

- Studeon oppimateriaali syntyy suoraan yhtiön kehittämälle digitaaliselle alustalle.
- Alustojen kehittäminen on kallista.

Studeolla ei ole koskaan ollut printtituotantoa. Yritys syntyi vuonna 2013 tuottamaan digitaalisia oppimateriaaleja.

"Digitaalinen alusta ja sisällöt vaativat jatkuvaa kehitys- ja päivitystyötä"

Ennen työn alkua

- Opettaja ja opiskelijakyselyt: Mitä tarvittaisiin?
- Kilpailija-analyysit: Mitä markkinoilla jo on?

Työn aluksi

- Millaisia luvut ovat? Missä järjestyksessä ne ovat? Millaisia tehtäviä halutaan? Millaiset opettajan oppaat tehdään? Millainen koetehtäväpankki tehdään? Millaisia linkityksiä halutaan? Millaista videota halutaan?
- Oppikirjailijoille jaetaan vastuuluvut, ja he alkavat kirjoittaa niitä - suoraan digitaaliselle alustalle.
- Sovitaan deadline: Ensimmäiset versiot lukujen teksteistä alustalla esimerkiksi 3 viikon päästä. Tämän jälkeen tekijät lukevat ja kommentoivat niitä kustannustoimittajan johdolla.

Työ käynnissä

- Kirjailijat saavat käyttöönsä kustantajan käyttämät kuvapankit. He kirjoittavat tekstit ja valitsevat alustalle myös kuvia ja laativat niihin kuvatekstejä.
- Kustannustoimittaja pystyy seuraamaan kaikissa vaiheissa alustalta, että lukuihin saadaan kaikki tarvittavat elementit.
- Tekijät näkevät toistensa työn eri vaiheet ja materiaalin synnyin sitä mukaa, kun alustalle lisätään elementtejä.

Oppimateriaalin valmistuminen kestää noin 1,5 vuotta.

3

OPPIMINEN

"Oppimateriaalin tekijällä on suuri vastuu tehtävien oikeasta vaikeusasteesta. Jokainen kustantaja työskentelee tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa."

"Digitaalinen oppimateriaali ei tarkoita, että lukiolaiset tuijottaisivat koko ajan ruutua. He käyttävät myös kirjoja, paperia ja kynää. Digitaalinen oppimateriaali kannustaa opettajia ja opiskelijoita yhdessä tekemiseen."

- Oppilas tutustuu tekstiin, kuviin ja videoihin. Materiaalin jokainen luku sisältää eritasoisia tehtäviä. Vastauksistaan näihin oppilas saa heti palautteen. Tästä kertyy koko materiaalin suorittamisen ajalta suoritustieto, jonka näkevät joka vaiheessa sekä oppilas että opettaja.

- Digitaalinen oppimateriaali on saavutettavaa. Tekstit tuotetaan myös koneluettuna äänenä.

- Lukiolaisille oppijoille tärkeintä: Oppimisalustan on oltava selkeä ja vakaa.

80% lukion oppimateriaaleista on digitaalisia.

"Se ei kerta kaikkiaan saa kaatuilla. Kirjautumisen ja käytön on oltava helppoa ja intuitiivista."

JOURNALISMIN ETIIKKA

**Moni toimitus saa
Julkisen sanan neuvoston
nuhteet vain, koska ei
lue palautelaatikkoon.
Journalisti kävi läpi JSN:n
päätökset kymmenen
vuoden ajalta. Eniten
langettavia sai Iltalehti. ➔**

Marja Honkonen, teksti ● Oona Himanen, kuvitus ja grafiikka

Viime tammikuussa *Iltalehti* julkaisi jutun siitä, milloin vartija voi pyytää ihmistä poistumaan esimerkiksi kauppakeskuksesta. Jutussa oli kuitenkin kaksi virhettä. Ne koskivat vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeuksien eroja sekä sitä, millä ehdoin vartija voi poistaa henkilön julkisesta tilasta.

Eräs lukija lähetti lehdelle jo samana päivänä oikaisupyynnön, jossa virheet oli mainittu. Viesti oli *Iltalehden* vastaavan päätoimittajan **Perttu Kauppinen** mukaan yksi monista.

Lehti oli kirjoittanut vartijoista useita juttuja, sillä aiemmin samassa kuussa 35-vuotias nainen oli kuollut vartijoiden käsissä espoolaisessa ostoskeskuksessa. Aiemmistakin vartijajutuista oli tullut paljon palautetta. Uusin juttu ei ollut poikkeus, ja siitä tuli myös muita oikaisupyynnöjä. Toimitus kävi ne läpi, eikä löytänyt oikaistavaa.

Mutta juuri tämä oikaisupyyntö jäi huomaamatta.

Seuraavaksi *Iltalehden* oli yhteydessä Julkisen sanan neuvosto. Kesäkuussa lehti sai jutusta langettavan.

ILTALEHDEN TAPAUS ON tavallinen. *Journalisti* tutki langettaviin päätöksiin johtaneita JSN:n käsittelemiä kanteluita kymmenen viime vuoden ajalta. *Journalistin ohjeiden* kohta 20, olennaisen asiavirheen korjaaminen, johti langettavaan useimmin.

Usein virheet jäivät oikaisematta syistä, jotka tuntuvat huolimattomuudelta. Esimerkiksi marraskuun kokouksessaan JSN nuhteli kolmea lehteä käytännössä siitä, ettei toimitus lue sähköpostiaan:

"Kantelija teki oikaisupyynnön virheestä jutun julkaisua seuraavana päivänä *Helsingin Sanomien* oikaisupyynnöille osoittamaan sähköpostiosoitteeseen, mutta siihen ei reagoitu eikä kantelijalle vastattu." (Langettava 7.11.2023)

"[...] kantelija kertoo lähestyneensä Kauppalehden toimitusta oikaisupyynnöllä sähköpostitse kaksi kertaa kesäkuussa 2023 koskien artikkelin faktalaatikossa ollutta yksityiskohtaa. Syystä, jota toimitus ei ole voinut jälkepäin osoittaa, lukijan viesti on jäänyt huomaamatta." (Langettava 8.11.2023)

"Kantelijan korjauspyyntöä ei huomattu, koska Suomenmaa ei ollut tarkistanut roskapostiaan säännöllisesti korjauspyyntöjen varalta. Lehti ei ole myöskään tehnyt yleisölle selväksi käytäntöjä korjauspyyntöjen tekemiseen." (Langettava 8.11.2023)

Journalistin ohjeiden pykälä 20 on myös kohta, jonka yleisö ja media-ala mieluiten muuttaisivat. JSN on uudistamassa *Journalistin ohjeita* ja kartoitti viime vuonna yleisön ja alan toiveita uudistukselle. Peräti neljännes ehdotuksista koski ohjeiden kohtaa 20.

"Inhimillisen virheen vuoksi tekemättä jääneistä oikaisuista ei pitäisi antaa langettavaa", eräs vastaaja kirjoitti.

JOURNALISTIN OHJEET UUDISTETTIIN viimeksi kymmenen vuotta sitten, ja ne tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Sen jälkeen Julkisen sanan neuvosto on tehnyt 693 päätöstä. Niistä 419 oli vapauttavia, 270 langettavia ja neljä muita kannanottoja.

Langettavista neljä sisälsi vakavan huomautuksen. Se on tavallista langettavaa ankarampi moite, jonka JSN otti käyttöön vasta ohjeiden uudistumisen myötä.

Ihmiset kantelevat yleensä niistä tiedotusvälineistä, joita he itse seuraavat.

Eero Hyvönen, JSN:n puheenjohtaja

Ennen ohjeiden uudistamista, vuodesta 1995 lähtien neuvoston päätöksistä noin kolmannes oli langettavia. Päätöksiä tarkastellen neuvoston linja oli siis hitusen aiempaa tiukempi.

Neuvosto itse seuraa langettavien määrää suhteessa ratkaistujen kanteluiden määrään. Langettavien osuus ratkaistuista kanteluista on vuoden 2014 jälkeen ollut enimmillään liki puolet, vähimmillään viidenneksen verran.

Eniten langettavia kymmenen viime vuoden aikana on saanut *Iltalehti*. JSN teki 86 *Iltalehteä* koskevaa päätöstä, joista 35 toi lehdelle langettavan. Osa päätöksistä ratkaisi kerralla useita samasta jutusta tehtyjä kanteluja. Esimerkiksi drag-esityksiä ja lapsia käsitelleestä **Sanna Ukkolan** kolumnista kanneltiin 54 kertaa. Neuvosto otti käsittelyyn kanteluista viisi, ja teki niistä yhden päätöksen (vapauttava).

Lähes yhtä usein JSN on käsitellyt Ylen ohjelmia ja uutisia: se teki 83 Ylen sisältöihin liittyvää päätöstä, joista 27 oli langettavia.

Kolmanneksi eniten langettavia sai *Ilta-Sanomat*: 56 käsiteltyä juttua ja 24 langettavaa. JSN käsitteli *Helsingin Sanomia* useammin, mutta se sai langettavia harvemmin: 69 käsittelyä, 17 langettavaa.

Viidentenä on MTV, joka on saanut neuvostolta 13 langettavaa päätöstä. MTV:n ohjelmia neuvosto käsitteli 28 kertaa.

"Ihmiset kantelevat yleensä niistä tiedotusvälineistä, joita he itse seuraavat", JSN:n puheenjohtaja **Eero Hyvönen** sanoo.

"Siinä mielessä meidän itsesääntelyjärjestelmämme ei ole tasapuolinen. JSN ei itse monitoroi, mitä mediassa tapahtuu, vaan me tarvitsemme aktiivista yleisöä, jotta järjestelmä toimii."

Mitä suurempi ja aktiivisempi yleisö, sitä enemmän kanteleita, siis.

Tosin aivan näin yksinkertainen asia ei ole, Hyvönen huomauttaa. Tietyistä tiedotusvälineistä kannellaan jos nyt ei herkemmin, niin ainakin pikkutarkemmin.

"Esimerkiksi Ylestä ja *Helsingin Sanomista* tulee monikohtaisia kanteluita, joissa yksilöidään pitkästi, mikä kaikki jutuissa on pielessä ja kyseenalaistetaan käytetyt asiantuntijat", Hyvönen kertoo.

Ja sitten ovat ne jutut, jotka syystä tai toisesta alkavat levitä sosiaalisessa mediassa ja joista siksi tulee useita kanteluita kerralla. Drag-lapset-kolumnin lisäksi kymmeniä kanteluja tehtiin esimerkiksi *Ylioppilaslehden* syyskuussa julkaisemasta jutusta,

jossa toimittaja testasi adhd-lääkkeitä. Tämän jutun kirjoitus-hetkellä JSN ei vielä ollut antanut siitä tuomiotaan.

JSN käsittelee paikallislehtien ja aikakauslehtien juttuja harvemmin kuin isojen uutistoimitusten työtä. Tyypillistä on, että yksittäisestä lehdestä on kanneltu neuvostoon kerran, ja silloin päätös on ollut hieman useammin vapauttava kuin langettava.

Aikakauslehdistä poikkeuksen tekee *Seiska*, joka sai vuosina 2014–2023 seitsemän langettavaa, joista yksi sisälsi vakavan huomautuksen. JSN käsittelee lehden juttuja 16 kertaa.

Suuremmista lehdistä esimerkiksi *Lapin Kansa* ja *Seura* eivät olleet saaneet tarkastelujaksolla neuvoston moitteita lainkaan, vaikka niistäkin on kyllä kanneltu.

Journalistin juttuja JSN on käsitellyt sitten vuoden 2014 kolme kertaa. Kaikki päätökset olivat vapauttavia, mutta myös *Journalistilla* on vanhempia langettavia, joista viimeisin on vuodelta 2012.

JSN on vasta lokakuusta 2016 lähtien kirjannut päätöksiinsä *Journalistin ohjeiden* kohdat, joiden perusteella se antoi langettavan. Siksi *Journalistin* keräämstä aineistosta ei voi täsmällisesti sanoa, mistä ohjeesta kukin tiedotusväline on saanut eniten langettavia kymmenen viime vuoden aikana.

Joitain havaintoja voi kuitenkin tehdä. Esimerkiksi *Iltalehti* ja *Ilta-Sanomat* ovat saaneet useita langettavia virheiden korjaamisesta, piilomainonnasta ja lainaamisesta. Merkittävä osa *Helsingin Sanomien* langettavista liittyy myös virheiden korjaamiseen. Ylen saamien langettavien joukossa taas on useampi moite harhaanjohtavasta kuvan tai äänen käyttämisestä.

"KIURUVESI-LEHTI JULKAISI SAMALLA aukeamalla yrittäjän haastattelun ja hänen yrityksensä mainoksen. Jutulle oli journalistiset perusteet, mutta kokonaisuus oli piilomainontaa. Päätoimittaja ei esittänyt journalistisia perusteluja sille, miksi haastateltavaksi oli valittu samasta lehdestä maksullisen ilmoituksen ostaneen yrityksen edustaja." (Langettava 8.11.2023)

Virheiden korjaamisen ohella piilomainonta oli yksi yleisimpiä syitä, miksi juttuja päätyi Julkisen sanan neuvoston käsitelyyn. Muutama vuosi sitten neuvosto jakoi vähän väliä langettavia siitä sekä kaupallisen ja toimituksellisen aineiston riittämättömästä erottelusta. Nyt määrä on tasaantunut.

Piilomainontaan liittyvien kanteluiden määrän kasvu johtui Hyvösen mukaan paljolti siitä, että toimituksissa etsittiin uusia ansaintamalleja.

"Ja se on tietysti ihan sallittua, uusia tulonlähteitä pitääkin löytää, mutta siinä tuli usein rajankäyntiä merkitsemisen kanssa", Hyvönen sanoo.

Piilomainonnasta tulleet langettavia läpikäydessä esiin paistaa myös toimitusten kiire ja tietyntyylinen ajattelemattomuus:

"*Kymen Sanomat julkaisi tulevasta matkailuaiheisesta tapahtumasta kertovan jutun, joka oli käytännössä kopioitu sanasta sanaan tiedotteesta. Toimitus oli ainoastaan lisännyt juttuun kuvituskuvan ja kuvatekstin, muokannut kahta väliotsikkoa ja jättänyt pois kaksi tiedotteen lopussa ollutta virkettä*" (Langettava 19.5.2020)

"[Ylen] juttu toisti tiedotetta valtaosan sanasta sanaan ja siitä sai käsityksen, että toimitus oli haastatellut yrityksen edustajaa. Jutussa ei mainittu, että sisältö oli peräisin tiedotteesta." (Langettava 14.6.2023)

"Journalismia ei pidä tehdä langettavia peläten"

Iltalehden vastaava päätoimittaja **Perttu Kauppinen** ei pidä huolestuttavana sitä, että hänen johtamansa lehti on saanut muita tiedotusvälineitä enemmän langettavia kymmenen viime vuoden aikana ja että sen juttuja on käsitelty neuvostossa muita useammin.

"Kantelujen määrä ei minusta kerro muusta kuin siitä, että meitä yksinkertaisesti luetaan hirveän paljon."

Kauppinen huomauttaa myös, että hänen viiden *Iltalehti*-vuotensa aikana langettavien määrä on ollut "mallittainen". Tänä vuonna niitä on tullut hieman aiempaa enemmän, mutta esimerkiksi vuonna 2021 *Iltalehti* ei saanut langettavia lainkaan.

"Lukumäärän sijaan on myös hirveän tärkeä katsoa, millaisista asioista ne tulevat", Kauppinen sanoo.

"Meille on tullut langettava esimerkiksi siitä, ettei *IL Plus* -tuotteen tarjouskampanjaa käsitellyt juttua ole merkattu kyllin selvästi kaupalliseksi sisällöksi – ja sitten jollain muulla voi olla hyvinkin isoja asioita, kuten ihmisarvon loukkaaminen."

Vuosina 2014–2023 *Iltalehti* ei ole saanut neuvostolta langettavia ihmisarvon loukkaamisesta, vapauttavia kylläkin.

Eniten päätoimittajaa kismittää "turhien" langettavien, kuten korjaamatta jääneiden virheiden määrä. *Iltalehdellä* on Kauppisen mukaan käytössään botti, joka osaa poimia lukijoiden toimitukseen lähettämistä viesteistä muun muassa sanat "virhe" ja "oikaisu". Nämä viestit se lähettää eteenpäin suurelle määrälle päällikkötoimittajia. Mutta silti oikaisupyyntöjä menee aina välillä ohi.

"Toimituksiin – tai ainakin meille – tulee ihan käsittämätön määrä erilaisia viestejä."

Kauppinen harkitsisikin, pitäisikö *Journalistin ohjeita* uudistettaessa käyttöön ottaa vielä kolmas langettavan taso tavallisen langettavan ja vakavan huomautuksen lisäksi.

"Vakavia huomautuksia ei käytännössä anneta. Minusta pitäisi pohdita, tarvittaisiinko langettavasta vielä yksi porras alaspäin – jonkinlainen lievempi muistutus."

Kauppinen ei kuitenkaan koe, että *Journalistin ohjeet* olisivat suuren päivityksen tarpeessa. Vastaavana päätoimittajana hän pitää vaarallisena sitä, jos toimituksen vastuu esimerkiksi somekommenteista kasvaisi merkittävästi nykyisestä.

"Samaan aikaan EU pyrkii lisäämään alustayhtiöiden vastuuta siitä, mitä alustoilla julkaistaan. Toivon kovasti, ettei uudistustyössä todeta, että meidän pitää ottaa vastuuta siitä, mitä Facebookissa tai Tiktokissa tapahtuu."

Kauppinen sanoo myös, ettei JSN:n tehtävä ole muuttaa journalismia tai "parantaa sitä".

"Välillä tuntuu, että kantelijat toivoisivat neuvoston ottavan kantaa siihen, mitä on hyvä journalismi tai jopa, että mikä on sopiva mielipide."

Esimerkkeinä hän mainitsee **Sanna Ukkolan** *Iltalehti*-kolumnin lapsista ja drag-esityksistä (vapauttava) ja **Keski-suomalaisen** vastaavan päätoimittajan **Pekka Mervolan** julkaisnaisia käsitelleen kolumnin (langettava).

"Minusta esimerkiksi Mervolan kolumnin tapauksessa kyse oli siitä, että se ei ollut laadullisesti kovin hyvä – tai ainakaan kovin hyvin argumentoitu mielipide. Mutta rikkoiko se *Journalistin ohjeita*", Kauppinen kysyy.

"Neuvoston työ ei saisi mennä siihen, että siitä tulee hyvän ja huonon journalismin arvottaja."

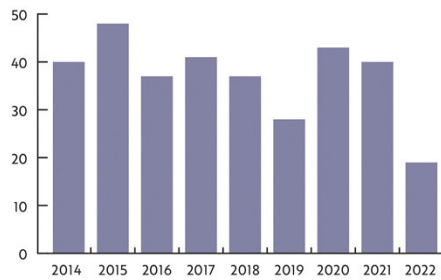
Journalismia pitää Kauppisen mukaan joka tapauksessa tehdä rohkeasti.

"Minä en lähtökohtaisesti pelkää langettavia, eikä journalismia pidä tehdä niitä peläten. Journalismin rajoja pitää koetella – ainakin meidän tyypisemme median."

Marja Honkonen

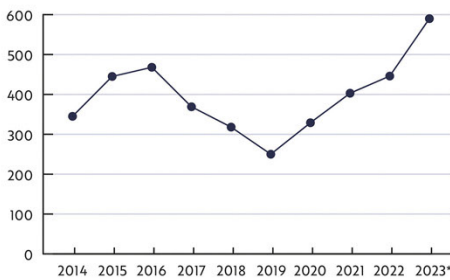
JSN OLI VUONNA 2022 AIEMPAA ARMOLLISEMPI

Langettavien päätösten osuus, %

NÄIN JULKISEN SANAN NEUVOSTOLLE TEHTYJEN KANTELUIDEN MÄÄRÄ ON KASVANUT 2014-2023

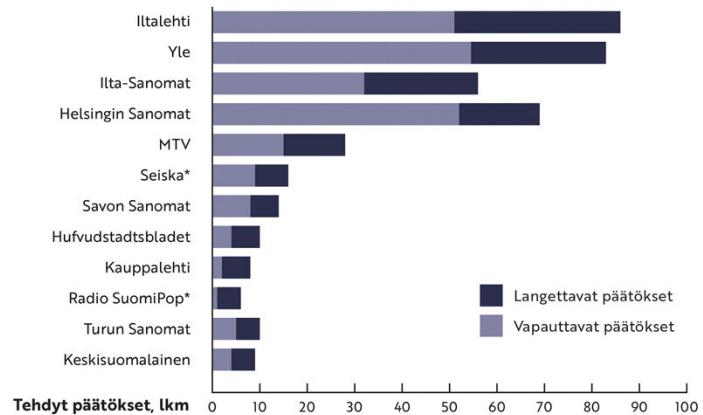
Tehdyt kantelut, lkm

* Mukana ovat neuvostolle 1.1. – 9.11.2023 tehdyt kantelut

ENITEN LANGETTAVIA SAANEET TIEDOTUSVÄLINEET 2014-2023

Media

* Yksi Seiskan ja yksi Radio SuomiPopin saamista langettavista päätöksistä sisälsi myös vakavan huomautuksen.

Lähde: JSN

"ETELÄ-SUOMEN SANOMAT JULKAISI KAKSI uutista, jotka käsittelivät kauppakeskuksen pihalla tapahtunutta puukotusta, joka johti uhrin kuolemaan. [...] Molemmissa jutuissa selostettiin rikoksen kulkua ja julkaistiin kaksi esitutkimamateriaalista saatua valvontakameran pysäytyskuvaa. Kuvista toisessa näkyivät sekä uhri että veitsellä aseistautunut tekijä. Kuvateksti kertoi, että vasemmalla oleva tekijä oli juuri vetänyt esiin pitkäteräisen veitsen ja että hän iski sillä uhria hetken kuluttua." (Langettava 7.11.2023)

Tiettyjen Journalistin ohjeiden kohtien parissa neuvoston jou-tuu käymään asiavirheitä ja piilomainontaa hankalampaa pun-nintaa. Puheenjohtaja Eero Hyvösen mukaan näitä ovat etenkin yksityisyyden suojaan liittyvät kohdat.

Etenkin rikosuutisiin liittyen punnittavaksi tulee kansalais-ten oikeus tietää ja rikoksen uhrien suoja. Toisaalta neuvosto on käsitellyt yksityisyyden suojaa myös liittyen verokoneessa julkaistuihin tietoihin (vapauttava) ja pikkukaupungin tote-tuneisiin asutokauppoihin osoitetietoineen (langettava).

"EU:n tietosuoja-asetuksen myötä ihmiset kiinnostuivat aiempaa enemmän siitä, miten yksityisiä asioita käsitellään mediassa."

Yksityisyyden suojaan liittyviä langettavia on 2014-2023 tehdyissä päätöksissä reilu 30. Sitä käsitellään peräti kymmenessä Journalistin ohjeiden kohdassa.

Samalla tapaa yleisöä kuohuttava aihe on onnettomuuspai-kalla kuvaaminen. Tiedotusvälineillä on siitä Hyvösen koke-muksen mukaan selvät omat käytännöt ja ohjeet, mutta yleisö lähettää aiheesta neuvostolle paljon palautetta ja kysymyksiä.

Hyvösen mukaan Journalistin ohjeissa ei juuri ole kohtia, joita neuvosto ei käsittelee koskaan. Tietyt ohjeiden kohdat – kuten

journalistin oikeus kieltäytyä tehtävistä vakaumuksensa vuoksi – päätyvät neuvoston harkittaviksi kuitenkin an harvoin. Vakaumukseen liittyvän ohjeen rikkominen kun ei yleensä näy yleisölle lainkaan.

"Ja journalistit kantelevat vähemmän kuin lukijat."

JOURNALISTIN OHJEITA KÄSITTELEVÄN työryhmän on määrä antaa ehdotuksensa ohjeiden uudistamisesta ensi helmikuussa. Sen jälkeen Julkisen sanan neuvoston kannatusyhdistys Jusanek jär-jestää esityksestä kuulemiskierroksen taustayhteisöille.

Sitten työryhmä työstää uuden esityksen Jusanekin hyväk-syttäväksi. Uudet ohjeet esiteltäisiin aikaisintaan toukokuun puolenvälin tienoilla.

Eero Hyvönen sanoo tehtävän olevan haastava, sillä media-kenttä muuttuu valtavan nopeasti ja ohjeiden pitäisi kestää aikaa. Osaltaan tätä yritetään ratkoa Hyvösen mukaan sillä, että ohjeiden yhteyteen liitetään jatkossa neuvoston aiheesta teke-miä päätöksiä. Ne auttavat toimituksia soveltamaan ohjeita.

Entä virheiden korjaaminen? Saavatko sähköpostinsa huk-kaavat toimitukset neuvostolta jatkossa armoa?

Hyvönen sanoo, ettei voi avata työryhmän asiasta käymää keskustelua. Itse hän ei toivo, että uusiin ohjeisiin tulisi "pik-kulangettava", jonka puheenjohtaja voisi antaa ilman koko neuvoston harkintaa vaikkapa vahingossa korjaamatta jää-neestä virheestä.

"En itse puhuisi pikkuvirheistä. Jokaisella Journalistin ohjeiden kohdalla on merkitystä. Jokin asia voi olla meille pieni, mutta jollekin ihmiselle – ja median luottamukselle – hyvin tärkeä." ●

"Ei ole häpeä, jos jotain joutuu oikaisemaan"

Suuremmista uutismedioista *Lapin Kansa* oli likipitään ainoa, joka ei vuosina 2014–2023 saanut Julkisen sanan neuvostolta lainkaan langettavia, vaikka JSN on käsitellyt sen juttuja seitsemän kertaa. Myös *Maaseudun Tulevaisuus* on selvinnyt ilman moitteita, mutta sen juttuja neuvosto on käsitellyt samalla ajanjaksolla vain kerran.

Vuoden vaihteeseen saakka sekä *Lapin Kansan* että *Kalevan* vastaavana päätoimittajana työskentelevä **Antti Kokkonen** uskoo, että syynä on *Lapin Kansan* toimituksessa käyty avoin keskustelu jutuista. Hän kiittää toimittajiaan siitä, että nämä ovat tulleet matalalla kynnyksellä kysymään päätoimittajan mieltä.

"Olen myös mielelläni puhunut näistä asioista, koska olin itse neljä vuotta JSN:n jäsenenä", Kokkonen sanoo.

"Meille on kilpailuetu suhteessa sosiaaliseen mediaan, että olemme sitoutuneet eet-tiseen koodistoon, joka on lainsäädäntöä

tiukempi. Olemme sitoutuneet korjaamaan virheemme – ja toimimme sen mukaisesti."

"Tietysti sitten voi tehdä vastakysymyksen, onko oltu liiankin varovaisia", Kokkonen huomauttaa, mutta toteaa samoin tein, ettei usko siihen.

Kokkonen kertoo *Lapin Kansan* toimituksen seuraavan huolellisesti omia palautekanaviaan ja sosiaalista mediaa oikaisupyyntöjen varalta.

"Olemme tietoisesti pyrkineet kääntämään ajatteluamme niin, ettei ole epäonnistuminen tai häpeä, jos jotain joutuu oikaisemaan. Kaikki tekevät virheitä."

Uusissa *Journalistin ohjeissa* Kokkonen tämentäisi sitä, miten lehtien juttuyhteistyöstä konsernien sisällä pitää kertoa haastateltaville.

"On syntynyt isoja mediakonserneja, joissa toimitukset käyttävät juttuja ristiin paljon. Haastateltavien oikeuksiin nähden se voi olla haaste."

Marja Honkonen

"Kun viisi kertaa viikossa vedetään neljän tunnin suora lähetys, ylilyöntejä sattuu"

Eniten langettavia saaneiden tiedotusvälineiden joukossa Radio Suomipopin tulos on suhteellisesti heikoin. Neuvosto käsitteli vuosina 2014–2023 kanavan ohjelmia kuusi kertaa ja antoi sille yhtä kertaa lukuun ottamatta aina langettavan. Kolme langettavista liittyi ihmisarvon loukkaamiseen, ja yksi niistä sisälsi myös vakavan huomautuksen.

Langettavista viimeisin on vuodelta 2021, eikä JSN ole sen jälkeen käsitellyt Suomipopin ohjelmia lainkaan. Mikä muuttui?

"Olemme ilman muuta sitoutuneet noudattamaan *Journalistin ohjeita*. Jos niistä lähdetään lähtöyksissä jotenkin lipsumaan, asiasta on tapana keskustella ja tehdä korjaustoimenpiteitä", kanavapäällikkö **Sanna Wänskä** sanoo.

Toisaalta Wänskä arvelee, että Suomipopin ja etenkin *Aamulypsy*-ohjelman ympärille rakentunut aktiivisten kuuntelijoiden yhteisö

tietää aiempaa paremmin, että kanavan linja on rohkea – ja ehkä siksi kantelee ohjelmista harvemmin.

Wänskä uskoo juontajien ymmärtävän hyvin, mitä voi sanoa ja mitä ei kannata.

"Mutta tietenkin kun viisi kertaa viikossa vedetään neljän tunnin suora lähetys, ylilyöntejä saattaa tapahtua. Meillä on tämänkin vuoden aikana ollut monta keskustelua siitä, ollaanko jossain asiassa rajamailla."

Kaupallisen ja viihdepainotteisen radion arjessa *Journalistin ohjeet* eivät ole Wänskän mukaan samalla tapaa läsnä kuin uutistyössä. Hän ei koe tarpeellisena, että uusiin ohjeisiin tarkennettaisiin esimerkiksi sitä, miten juontajien muissa rooleissa tekemät kaupalliset yhteistyöt vaikuttaisivat heidän työhönsä.

"En tiedä, pystyykö asiasta edes tekemään yleispäteviä ohjeita."

Marja Honkonen

Näin juttu tehtiin

- *Journalisti* keräsi tiedot Julkisen sanan neuvoston päätöksistä vuosina 2014–2023 koneellisesti neuvoston verkkosivuilta marraskuun puolivälissä. Aineistoon poimittiin tiedotusvälineen nimi, päätöksen numero, päätöksessä käsitellyt *Journalistin ohjeiden* kohdat, lyhyt selite sekä tieto, oliko päätös vapauttava vai langettava.

- Tiedot kerättiin vertailuun sellaisina kuin ne on JSN:n verkkosivuilla julkaistu. Aineistoa käsiteltiin niin, että kaksoiskappaleet poistettiin ja tiedotusvälineiden nimien erilaiset kirjoitusasut yhdenmukaistettiin.

- MTV:n ja Ylen eri ohjelmien ja toimitusten saamat päätökset kirjattiin kullekin tiedotusvälineelle yhteensä. Myös *HS Metron* saama langettava päätös kirjattiin *Helsingin Sanomille*. Usealle tiedotusvälineelle annetut yhteiset päätökset taas huomioitiin kunkin osalta erikseen.

- STT:n juttujen osalta päätökset kirjattiin sille toimitukselle, jolle JSN oli päätöksen osoittanut.

- Vertailuun valittiin vuoden 2014 alun jälkeen tehdyt päätökset, koska *Journalistin ohjeiden* nykyinen versio tuli voimaan silloin. Vertailussa on mukana joitakin juttuja, jotka on tehty vuoden 2013 puolella, mutta joista JSN on antanut päätöksensä vuoden 2014 puolella. Ne eivät oleellisesti muuta eniten langettavia saaneiden järjestystä.

Insinööri Fabrizio Brecciaroli on saamenitalialainen yhden miehen mediaimperiumi

Manu Haapalainen, teksti • Tarmo Lehtosalo, kuva

Miten todennäköistä on, että Sveitsin Alpeilla asuva italialainen diplomi-insinööri alkaa opiskella inarinsaamea? Ei kovin todennäköistä. Vielä epätodennäköisempää on, että muutaman vuoden kuluttua hän vaalii inarinsaamen kieltä ja kulttuuria työkseen ja on uutisia inarinsaameksi julkaisevan nettilehden päätoimittaja.

”Huomasin vuonna 2017 tarvitsevani uuden harrastuksen”, **Fabrizio Brecciaroli**, 47, sanoo.

Brecciaroli löysi netistä tiedon, jonka mukaan Oulun yliopistossa on mahdollista etäopiskella inarinsaamea. Opintoja johti kieltä vaalivan Anarâškielâ servi ry:n puheenjohtaja **Marja-Liisa Olthuis**. Parin vuoden opintojen jälkeen Olthuis tarjosi Brecciarolille töitä inarinsaamen kielen yhdistyksessä.

”Siitä lähtien olen ollut yhdistyksen mediatyöntekijä ja sen ainoa kokopäiväinen työntekijä”, Brecciaroli sanoo.

Mutta mikä sai sveitsiläistyneen Fabrizio aloittamaan juuri tällaisen harrastuksen?

Suomi oli Brecciarolille tuttu jo vanhastaan. Hän oli vuodesta 2002 vuoteen 2007 insinöörintöissä Tampereella.

”En pitänyt niistä hommista”, hän sanoo. Vuonna 2007 Brecciarolin suomalainen

puoliso sai töitä Zürichistä. Siitä lähtien hän on työskennellyt vain kielten parissa.

”Olin kääntänyt sivutöinä muun muassa käyttöohjeita jo Tampereella. Sveitsiin muutettuamme olen tehnyt ainoastaan kieliin liittyviä töitä. Niistä olen aina ollut kiinnostunut. Opetin Zürichissa italiaa ja työskentelin freelancekääntäjänä”, Brecciaroli kertoo.

”Halusin oppia uuden kielen, ja saame oli kiinnostanut jo pitkään. Inarinsaame on helpompi oppia kuin suomi.”

Brecciaroli puhuu kutakuinkin virheetöntä suomea.

Nyt eksoottisesta harrastuksesta on siis tullut kokopäiväinen työ. Brecciaroli viettää Inarissa vuosittain neljästä viiteen kuukautta. Muun ajan hän työskentelee etänä.

BRECCIAROLIN VASTUULLA ON UUTISLEHTI *Anarâš aavisin* päätoimittaminen sekä suuri osa muustakin inarinsaameksi julkaistavasta materiaalista. Inarinsaamen kielen yhdistys julkaisee myös jäsenlehti *Anarâš-lostâa* ja nuorille suunnattua *Loostâšia*. Brecciaroli toimittaa inarinsaamenkielistä Wikipediaa ja kääntää tai toimittaa inarinsaameksi vuosittain julkaistavat viisi tai kuusi kirjaa. Kirjat voivat olla mitä tahansa **Timo Parvelan** lastenkirjoista **Stephen Kingin** ja sciifiin.

Brecciarolin mielestä inarinsaamen kielen yhdistyksen julkaisemien lehtien merkitys on korvaamaton. Muita lehtiä inarinsaameksi ei ole.

Fabrizio Brecciaroli asuu suurimman osan vuodesta Sveitsin Alpeilla, mutta viettää useita kuukausia myös Inarissa. "On hiukan harmillista, että suomalaiset tuntevat saamelaisuutta aika huonosti", hän sanoo.

Halusin oppia uuden kielen, ja saame oli kiinnostanut jo pitkään. Inarinsaame on helpompi oppia kuin suomi.

Fabrizio Brecciaroli, Anarâš aavisin päätoimittaja

"Pohjoissaameksi lehtiä ei Suomessa ole ollenkaan."

Inarinsaamelaisia lehtiä luetaan muun muassa kouluissa, Ivalon lukiossa ja alueen aikuisopetuksessa, samoin kirjoja ja Wikipediaa. Lisäksi niitä on mahdollista käyttää inarinsaamen opetuksen ja oppimisen tukena kaikkialla Suomessa.

Inarinsaamen puhujia on noin viisi sataa. Brecciarolin mukaan Inarin alueella on tällä hetkellä 20–30 perhettä, joissa vanhemmat puhuvat kieltä lapsille.

"1990-luvun alussa lapsia oli vain kahdessa perheessä, yhteensä neljä poikaa. Mutta nyt meillä on jo aika paljon lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat kaikenlaista lukemista inarinsaameksi."

Lehdistä *Loostâš* on nuorille tarkoitettu verkkojulkaisu, jonka tekstit ovat lyhyitä ja pääpaino kuvissa.

"Kirjoitamme esimerkiksi musiikista ja lomamatkoista."

Painettu jäsenlehti *Anarâš-lostâ* käsittelee ennen kaikkea paikallista kulttuuria.

"Tietysti noteeraamme myös paikalliset tapahtumat ja kieltämme koskevat uutiset."

Lehtiperheen uusin tulokas *Anarâš aavis* taas kattaa uutistapahtumat Suomesta ja maailmalta, haastatteluineen, pää- ja mielipidekirjoituksineen ja blogeineen.

"Ennen näitä inarinsaameksi ei ollut oikein mitään lukemista", Brecciaroli sanoo.

BRECCIAROLIN MUKAAN INARINSAAMEN puhujien kasvu on Anarâškielâ servi ry:n pitkäjänteisen työn ansiota. Yhdistys perustettiin vuonna 1986, kun kielen puhujien määrä oli alimmillaan. Se perusti aluksi lasten kielenoppimiseen tarkoitettuja kielipesiä ja järjesti aikuisille kielen opetusta.

"Ensinnäkin piti saada lisää puhujia. Siksi yhdistys keskittyi aluksi puhuttuun kieleen. Nyt lapset oppivat puhumaan kodeissaan, ja heitä on jo sen verran, että on ollut oikea aika julkaista luettavaa."

Brecciaroli tekee pääsääntöisesti töitä yhdistyksen puheenjohtajan, lehtori Marja-Liisa Olthuisin kanssa.

"Työskentelemme kahdestaan, vaikka muitakin kirjoittajia, kääntäjiä ja wiki-kirjoittajia on. Minä editoin avustajien tekstit, ja Marja-Liisa tarkistaa ne vielä minun jälkeeni. Viime kesänä meillä oli myös kaksi kesätoimittajaa, ja muutama vuosi sitten meillä työskenteli kesäkirjoittajia tekemässä Wikipediaa."

Brecciaroli sanoo nauttivansa ennen kaikkea siitä, että työ tuntuu hyödylliseltä.

"En tiedä, kuinka paljon hyötyä jonkin tulostimen käyttöohjeen kääntämisestä aikanaan oli. Italian kielen opettaminen Sveitsissä oli kivaa, mutta italiaa puhuu 70 miljoonaa ihmistä. Ei ole mitään väliä, opetanko juuri minä sitä."

Anarâškielâ servi ry:n lehtien rahoituksesta puolet tulee saamelaiskäräjiltä. Toinen puoli tuli aiemmin taiteen edistämiskeskukselta Taikelta, mutta sitä rahaa yhdistys ei enää viime vuosina ole saanut.

Lokakuun lopussa uutisoitiin, että valtioneuvosto on myöntänyt 60 000 euron suuruisen vähemmistökielten mediatuen *Anarâš aavisin* toimitus- ja julkaisukustannuksiin.

Brecciarolin mukaan se tarkoittaa, että lehden toiminta voi jatkua.

"*Anarâš aavis* vastaa hyvin ministeriön vaatimuksia. Uskomme, että avustus tulee myös jatkossa. Eli tästä tulee näillä näkymin pitkäaikaista toimintaa." ●

Inarinsaamelaiset lehdet

- *Anarâš aavis*. Vuonna 2023 aloittanut, uutisia julkaiseva verkkolehti.
- *Anarâš-lostâ*. Inarinsaamen yhdistyksen painettu jäsenlehti. Aloitti vuonna 1988.
- *Loostâš*. Nuorille suunnattu nettilehti on toiminut vuodesta 2018.

Sari Honkasalo Mynä-Mynä-Maaassa, joka syntyi purettavaan vanhainkotiin yhteisötaide-teoksena. Mietoisissa sijaitseva, Koneen Säätiön omistama taiteilijaresidenssi on tuonut pienen paikallislehden toimittajalle muitakin mieluisia keikkoja. Kuvassa Meri-Maija Näykin teos 4150.

Kuntien omistama Vakka-Suomen Sanomat osaa ja saa myös haukkua päättäjiä

Aune Waronen, teksti • Jussi Vierimaa, kuva

Vakka-Suomen Sanomien aluetoimituksen ovelta avautuva maisema Mynämäessä on upea. Kaupunkadun toisella puolen hehkuu vuonna 1930 rakennettu keltainen yhteiskoulu. Sen takana kohoaa jyhkeä 1400-luvun harmaa kirkko. Yhden hengen toimitus puolestaan on kaikilta Suomen kylänraiteilta tutun 1960- tai 1970-luvun matalan, tasakattoisen rakennuksen suojissa.

Ovella vastaan tuulahtaa kevyt painomusteen tuoksu. Neuvottelupöydän ja kahden herran takana hyllyssä on perinteikkään lehden kymmeniä vuosikertoja.

Pöydällä on avoinna lehti lähes 30 vuoden takaa. Päätoimittaja **Vesa Penttilä** ja lehteä julkaisevan osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja **Aki Simola** tervehtivät ja pyytävät lukaisemaan tammikuussa 1995 ilmestyneen valtuustopakinan.

"Kyllä täällä kipakoita valtuustopakinoita ja kolumneja yhä saa kirjoittaa ja kirjoitetaan", Penttilä sanoo.

Huomautus on aiheellinen, sillä valtuustoilla ja lehdellä on epätavallinen yhteys. Kolmesti viikossa ilmestyvää lehteä julkaisee nimittäin osuuskunta, jonka jäseniä ovat ilmestymiskunnat eli Kustavi, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Taivassalo, Uusikaupunki ja Vehmaa. Kuntien omistama, journalistisesti riippumaton lehti on harvinaisuus.

Simolan mukaan Vakka-Suomen Sanomat on ainoa kuntien osuuskunnan omistama lehti koko Euroopassa. Median kuntaomistusta on muualakin. Esimerkiksi *Kauhajoki-lehden* taustalla on osakeyhtiö, jonka suurin omistaja on kunta.

Mutta miten kuntaomistus vaikuttaa Vakka-Suomen Sanomien tekemiseen ja lehden riippumattomuuteen?

Jani Halmeen tekemän, *Suomen Lehdissä* toukokuussa 2020 julkaistun selvityksen mukaan kuntaomistus ei automaattisesti tarkoita jour-

nalistisen riippumattomuuden rapautumista. Halme pohti artikkelissa, että täysin avoin ja lukijoiden tiedossa oleva kuntaomistus saattaa jopa toimia riippumattomuuden takeena.

MYNÄMÄESSÄ 74 VUOTTA SITTEN valtuustoaloitteella syntynyt Vakka, kuten lehteä kotoisasti kutsutaan, on vallan vahtikoira.

Aluetoimittaja **Sari Honkasalolle** on selvää, että juttu tehdään, jos joku paikallisesti merkittävä henkilö törttöilee ja asia on uutisen arvoisen. Törttöily voisi olla vaikkapa rattijuopumus tai rikosepäily.

"Sillä ei minulle ole eroa, olisiko törttöilijä kuntapomo, yrittäjä tai vaikka joku julkisuuden henkilö. Jos aihetta on nostaa asia esiin, niin faktapohjaisesti siitä kirjoitan."

Honkasalo teki taannoin jutun esimerkiksi mynämäkeläisen perussuomalaisen paikallispolitiikan somekirjoittelusta.

Lähes joka kerta kun Honkasalo käy kaupassa, joku nykäisee hihasta.

"Olen osa yhteisöä, ja minulle voi tulla puhumaan työasiaa kaupassakin. Monelle on helpompi kertoa juttuvinkkinsä tai palautteensa silloin, kun minut sattumalta näkee", Honkasalo sanoo.

"Joskus on tuskallista saada ihmisiä suostumaan haastatteluihin. Perinteinen vaatimattomuus vaivaa täällä monia."

Hankalaa on myös se, että yksittäisiin juttuihin ei voi käyttää kovin paljon aikaa. Vakalla ei ole ison konsernin juttupankkia, josta voisi ottaa täytettä.

OMISTUSJÄRJESTELY AIHEUTTAA joskus väärinkäsityksiä. Päätoimittaja Penttilän mukaan moni luulee, että kunnat syyttävät lehdelle aina tarpeen mukaan lisää rahaa. Se ei pidä paikkaansa, mutta Vakka-Suomen Sanomien ei ole pakko tehdä voittoa, ei edes hyvinä vuosina. Riittää, että julkaisu pyörii omillaan. Lehdessä ei lomautettu väkeä edes 1990-luvun lamassa.

Jokainen numero ei kuitenkaan ole enää kannattava. Nyt joka talouteen ilmaiseksi-

En ole itse kokenut painostusta. Kyllähän erilaiset poliitikot ja yrittäjät yrittävät pyytää sitä ja tätä, mutta se on ihan normaalia, ei painostusta. Sitä saa osakseen jokainen journalisti.

Sari Honkasalo, Vakka-Suomen Sanomien toimittaja

si jaettavien peittojakelujen mainostuloilla kerätään eurot, joilla lehti saadaan kolmesti viikossa tilaajille. Vuodessa peittojakeluita on parikymmentä. Kesälehti jaetaan jokaiseen kesämökkiin.

”Sponsorirahaa ei kunnilta tule. Ei ole tullut 74 vuoteen. Kunnat ostavat ilmoitustilaa, mutta sitäkin vähemmän kuin ennen”, Penttilä sanoo.

Lehden historiasta löytyy ainakin yksi julkisuudessa puitu rahasotku. Edellinen päätoimittaja sai vuonna 2015 potkut, koska hän oli laskuttanut lehteen liittyviä töitä oman yrityksensä nimissä ja hyväksynyt ne itse. Käräjäoikeus hylkäsi myöhemmin kavallussyytteen, mutta tuomitsi entisen päätoimittajan sakkoihin luottamusaseman väärinkäytöstä.

”Asia tuli toimitukselle yllätyksenä. Rahat liittyivät hankkeeseen, johon toimitus ei osallistunut kovinkaan paljon. Tapahtumat jäivät meille melko epäselviksi, ja sitten päätoimittaja lopulta lähti nopeasti. En nähnyt häntä sen jälkeen, joten ei tullut mahdollisuutta kysyä asiasta”, Sari Honkasalo sanoo.

TOISEKSI EPÄILLÄÄN toimituksen päätösvalan valumista kunnanvirastoihin.

”Meillä on fiksuja viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Eivät he ole lähteneet vetoamaan siihen, että teepä poika niin tai näin, kun me olemme omistajia”, 35 vuotta lehdessä työskennellyt päätoimittaja Penttilä sanoo.

Mutta onko Vakka kunnan vai asukkaiden äänitorvi? Kiistat koulujen lakkauttamisista ovat tyypillisesti tilanteita, joissa asukkaat ja kunnan väki ovat vastakkain.

”Molempien näkökanta tuodaan tasapuolisesti esiin. Kuntien talousvaikeudet ovat usein ikäviä uutisia, mutta kyllä nekin lehdessä näkyvät”, omistajien edustaja Simola vakuuttaa.

Juttuja ei ole hyllytetty sisällön vuoksi koskaan, väittää päätoimittaja Penttilä. Viranhaltijan pyynnöstä on saatettu lykätä jutun julkaisua, jos asia on ollut pahasti kesken.

Omistajarakenne ei toimittaja Sari Honkasalon mielestä näy työnteekijöille. Kuntien päätöksenteosta kirjoitetaan ehkä enemmän kuin monessa muussa lehdessä. Hän pyrkii seuraamaan Mynämäessä lautakuntien, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston päätöksentekoa ja uutisoimaan asioista eri käsittelyvaiheissa, jotta kuntalaisilla olisi mahdollisuus halutessaan vaikuttaa niihin.

”Muuten arvelen, että saamme toimituksena työskennellä vapaammin kuin monissa media-taloissa.”

Vuonna 2013 silloinen päätoimittaja kertoi, että mynämäkeläinen kunnanhallituksen ja maakuntavaltuuston puheenjohtaja yritti painostaa lehteä ja vaikuttaa sen sisältöihin. Keskustalainen poliitikko kielsi painostuksen, mutta asia käsiteltiin omistajien kesken ja painostus tuomittiin.

”Ymmärsin niin, että siinä oli vähän epäselvyyttä ja väärinymmärrystä”, Sari Honkasalo sanoo.

”En ole itse kokenut painostusta. Kyllähän erilaiset poliitikot ja yrittäjät yrittävät pyytää sitä ja tätä, mutta se on ihan normaalia, ei painostusta. Sitä saa osakseen jokainen journalisti.”

AIKANAAN LEHDEN OMISTI kuntainliitto. Kun kuntalaki uudistui 2013, omistusmuodoksi valittiin osuuskunta. Omistajakuntien lisäksi osuuskuntaan ei hyväksytty muita. Se on kirjattu perustamis-sopimukseen.

Simola muotoilee lehden linjan yksiselitteisesti.

”Ensin tulee paikallisuus, sitten paikallisuus ja sen jälkeen paikallisuus.”

Lehteä epäillään toisinaan myös puolueellisuudesta, esimerkiksi kun kirjoitetaan aluetta koskevista valtakuntatason politiikasta. Siinä näkyvät tällä hetkellä perussuomalaiset ja kokoomuslaiset poliitikot.

”Jotkut ottavat siitä nokkiinsa, mutta meillä levikkialueen kahdeksassa kunnassa on viisi kansanedustajaa, joista kolme perussuomalaista ja kaksi kokoomuslaista. On paha kirjoittaa vaikka vihreiden kansanedustajasta, kun heitä ei vain täältä ole yhtään”, kokoomuksen mandaatilla hyvinvointilautakunnan puheenjohtajana toimiva Simola sanoo.

Päätoimittaja Penttilä oli koronan jälkeen vierailulla eduskunnassa, jossa isäntinä olivat alueelta valitut perussuomalaiset.

”He poseerasivat kuvissa, ja heti tuli kommentti, että onko lehti nyt vinksallaan tähän suuntaan. Oli helppo perustella, ettei olla. Alueella ei nyt vain ole muita kansanedustajia.”

Yksi perussuomalaisista on Naantalin **Vilhelm Junnila**, jonka ministerinpesti jäi lyhyeksi. Lehdessä uutisoitiin asian käänteet. Niitä käsiteltiin myös pääkirjoituksessa syyskuun alussa otsikolla *Junnilan tapaus sai Naantali-väriä*.

”Ilman puoluepoliittista värinää voitaneen väittää, että Junnila on hoitanut sangen ryhdikkäästi

ja kokouksissa leppoisan jämäkästi Naantalin valtuuston puheenjohtajan tehtävää. Ministerin pikapestissä hän ei mokaillut, vaan tunnetulla tavalla Junnilaan liittyvät syntisytykset liittyvät miehen aiempaan toimintaan”, Penttilä kirjoitti pääkirjoituksessa.

AINA KUN VAKASSA joku on jäänyt eläkkeelle, on jouduttu miettimään, miten työt järjestetään. Nyt toimituksen nuppiluku on kuusi. Päätoimittajan ja toimitussihteerin lisäksi lehdessä on neljä toimittajaa.

”Kun vuosi sitten yksi konkaritoimittaja jäi eläkkeelle, saatiin tilalle palkata seuraaja. Muuten toimitus on selvästi kutistunut vuosien mittaan”, Penttilä sanoo.

Lehdet ovat ohentuneet, vaikka 16-sivuisesta lehdestä yritetään pitää kiinni. Toisinaan julkaistaan 12-sivuista lehteä.

Silti kolme kertaa viikossa ilmestyvä lehti on Kansallisen mediatutkimuksen mukaan Suomen luetuin paperipaikallislehti. Tutkimuksessa paperilehdellä on keskimäärin 25 000 lukijaa, digissä vielä 5 000 lisää. Painosmäärä on mediakortin mukaan 6 500. Tilaajamäärää päätoimittaja ja hallituksen puheenjohtaja eivät kerro, vaan hymyilevät vähän vinosti.

”Eihän niitä nyt ilmoita enää kukaan, kun ei ole levikintarkastustakaan.”

”Mynämäki, Vehmaa, Taivassalo ja Kustavi, niissä lukijapeitto on sata prosenttia, Nousiaisissaakin 95”, Simola muotoilee.

ERILAISTEN IHMISTEN TAPAAMINEN on Sari Honkasalon työssä parasta, samoin se, että pienessä lehdessä eteen voi tulla millainen juttukeikka tahansa.

Museolentokoneita harrastavan henkilön haastattelu vei taannoin Honkasalon yläilmoihin vuoden 1944 kaksipaikkaisella Piper-lentokoneella. Korkean paikan kammosta ja lentokonepahoinvoinnista kärsivä Honkasalo ajatteli, että tällaista tilaisuutta ei varmasti toiste tule.

Pian hän istui kangaspäällysteisen koneen edessä, haastateltava oli takana.

”Mietin ylhäällä, että tässä minun pitää se kuvakin ottaa. Kännyköissä ei silloin ollut kameraa. Suuntailin isoa järjestelmäkameraani olkapääni yli taaksepäin ja painelin laukaisunappia toivoen, että edes jossain olisi miehen naama kokonaisena mukana. Oli, ja kuvassa ikkunoista näkyi vielä alla olevaa maisemaakin.” ●

Äänijournalismiyritys tuo sisällöille uuden jakelukanavan, mutta ei lisäkorvausta tekijöille

Seblewongel Tariku, teksti ●
Liisa Huima, kuva

Aänijournalismipalvelu Briif julkaisi syyskuussa sovelluksen, jossa se julkaisee lehtijuttuja ääneen luettuna. Yrityksen perustaja ja toimitusjohtaja **Pia-Maria Nickströmin** mukaan Briif tarjoaa mediatalojen artikkeleille lisäjake-lukanavan.

”Uskomme, että palvelun avulla mediatalot tavoittavat uutta yleisöä, erityisesti nuorempia lukijoita”, Nickström sanoo.

Briif tekee yhteistyötä suomalaisten ja kansainvälisten kustantajien kanssa. Sillä on sopimus esimerkiksi Alma Talentin, Sanoma Median, A-lehtien, Otavamedian, *The Economistin* ja *Financial Timesin* kanssa.

Artikkelit Briif valitsee yhteistyössä mediatalojen kanssa. Nickströmin mukaan prosessi kuitenkin vaihtelee mediatalosta riippuen. Osa päätoimittajista osallistuu artikkelien valintaan yhteistyössä Briifin kanssa, kun taas toiset lehdet ovat täysin Briifin kuratoimia.

Nickströmin mukaan valintaprosessissa otetaan huomioon tekstin sopivuus ääniformaattiin. Tällä hetkellä Briif ei kata päivän uutisia, vaan keskittyy erilaisten artikkelityyppien muuntamiseen ääneksi.

”Sopimuksen osana tarjoamme ääniformaatin kustantajalle, jotta he voivat käyttää sitä omilla kanavillaan”, Nickströmin sanoo.

”Suunnitelmamme ei ole houkuttella lehtien tilaajia siirtymään Briifiin. Sen sijaan tavoitteenamme on laajempi ja nuorempi yleisö. Osa heistä saattaa maksaa journalismista ensimmäistä kertaa. Äänen tarjoaminen ei ole riski vaan win-win-tilanne.”

Nickströmin mukaan Briifin tavoitteena on journalismin kuluttamisen yksinkertaistaminen. Hän rinnastaa Briifin suoratoistopalveluita tarjoaviin Netflixiin tai Spotifyhyin,

joista kuluttaja voi yhdellä tilausmaksulla kuluttaa kaikkia sisältöjä. Niiden käyttö on kasvussa Euroopassa erityisesti nuorten keskuudessa.

Nickströmin mukaan yhteistyö mediatalojen kanssa on alkuvaiheen aikana sujunut hyvin.

”Olen kiitollinen heidän luottamuksestaan, kannustuksestaan ja halukkuudestaan lähteä rohkeasti kokeilemaan uusia jakelukanavia”, Nickström sanoo.

TALOUSELÄMÄN TOIMITUSPÄÄLLIKÖN

Anni Erkon mukaan Briif voi vapaasti valita julkaistut artikkelit lehden verkkosivuilta.

”Pidämme kuitenkin oikeuden kieltää artikkelin julkaisun tai pyytää sen poistamista, jopa julkaisun jälkeen.”

Ovatko mediatalot saaneet journalisteilta suostumuksen julkaista heidän töitään Briifissä?

”Kaikille *Talouselämän* journalisteille on aluksi ilmoitettu tämän tyyppisestä yhteistyöstä. Emme pyydä journalistien suostumusta yksittäisten juttujen käyttöön, eikä kukaan journalistimme ole pyytänyt tällaista”, Erkko sanoo.

Erkon mukaan journalistit ovat tyytyväisiä yhteistyöhön ja artikkelien laajempaan leviämiseen.

Suomen Kuvalehden päätoimittaja **Matti Kalliokoski** sanoo, että sopimus on tehty Briifin ja Otavamedian välillä.

Kalliokoski huomauttaa, että journalistit ovat tietoisia Briif-yhteistyöstä. Juttukohtaisesti suostumusta ei pyydetä. Sen sijaan freelancereille kerrotaan käytön periaatteista tarvittaessa etukäteen.

SUOMEN KUALEHTI JA TALOUSELÄMÄ eivät maksa ylimääräistä korvausta toimittajilleen tai freelancereilleen heidän artikkeleidensa julkaisemisesta Briifissä. *Talouselämän* Anni Erkon mukaan heidän freelancesopimuksensa mahdollistavat materiaalin käytön ilman lisämaksua.

Briifin toimitusjohtaja Pia-Maria Nickström uskoo, että journalismi ääneenluettuna tavoittaa nuoren yleisön paremmin kuin teksti.

”Tämä on ollut osa freelancer-sopimuksiamme jo vuosia, emmekä ole tehneet muutoksia Briifin kumppanuuden takia”, Erkko sanoo.

Journalisti pyysi kommenttia myös *Trendi*-lehden päätoimittajalta **Mari Karsikkaalta**. Tämä vastasi lyhyesti sähköpostitse.

”En voi kommentoida tätä aihetta. Olemme mukana pilotointivaiheessa hyvin pienimuotoisesti, ja toimim-

me tekijänoikeusrajojen mukaan.”

Matti Kalliokoski korostaa, että yhteistyön tarkoituksena ei ole tehdä kannattavaa liiketoimintaa juuri nyt, vaan ymmärtää nuoremman sukupolven median käyttöä ja hankkia tulevia asiakkaita.

”Maksamme freelancereille sopimustemme mukaisesti. Jos sopimus ei salli Briifin käyttöä, juttua ei julkaista siellä.” ●

Kustannustoimittaja Niina Miettinen teki esikoiskirjansa vuonna 2013. Hän työskenteli silloin Otavalla ja piti tärkeänä, että julkaisijana ei toiminut hänen oma työnantajansa.

Moni kollega tukee, mutta työnantaja ei ole aina katsonut hyvällä, kun kustannustoimittaja ryhtyy kirjailijaksi.

Sanni Koskela, teksti ● Miikka Pirinen, kuva

Kun kustannustoimittaja **Niina Miettinen** 35-vuotiaana valmisteli esikoisromaaniaan, vastaanotto jännitti. Hän poh-ti pitkään, onko hänellä oi-keus kirjoittaa itse.

"Kustannustoimittajan am-matti ei ainakaan vähentänyt itsekritiik-kiä", hän sanoo.

Israel-tyttö ilmestyi Teokselta vuonna 2013.

"Kiittävän vastaanoton jälkeen oli hel-pompaa jatkaa kirjoittamista."

Julkaisun aikaan Miettinen työskenteli Otavassa. Hänelle oli tärkeää, että esikois-kirjan julkaisi toinen kustantamo.

"Oli hyvin selvää, että tarjoan käsikirjoi-tustani toiselle talolle säilyttääkseni hygie-nian ja saadakseni mielipiteen ihmiseltä, joka ei tunne minua."

Kirjoittavat kustannustoimittajat halua-vat usein, että heidän kirjansa julkaisee joku muu kuin oma työnantaja.

"Sitä saattaisi olla jopa liian ankara kolle-gan kustannuspäätöstä tehdessä", WSOY:n kustantaja **Anna-Riikka Carlson** huomaut-taa.

Oman talon kustannustoimittajan kir-jojen julkaisu ei ole silti mitenkään tava-tonta. Siltala on julkaissut **Antti Arnkilin** esseekokoelmat, **Sari Rainion** dekkareita sekä **Sakari Siltalan** tietokirjan – kaikki talon omia kustannustoimittajia. Arnkil tosin työskenteli esikoisen julkaisun ai-kaan vielä Otavalla.

Vaikka Siltalassa työskentelee melko monta kirjailija-kustannustoimittajaa, kaksoisrooli ei tunnu Arnkilin mielestä aina mutkattomalta.

"Onhan se aina vähän kiusallista, kun se oma kirja lävähää kauden esittelytilaisuu-dessä kaikkien ruuduille."

Arnkil tilannetta helpottaa hänen mukaansa maltillinen julkaisutahti.

"Ehkä se voisi joillekin näyttää oudolta, jos jokaisessa katalogissa olisi oma kirja."

Myös Anna-Riikka Carlson on itse kirjoit-tamassa tietokirjaa – kustantajana WSOY.

"Olen hyvin tarkka siitä, ettei kirjoitus-työ häiritse päivätyötäni. Luulen, että otan siitä paljon enemmän paineita nyt kuin jos en olisi alalla."

SUOMESSA ON AINA OLLUT kirjoittavia kus-tannustoimittajia, esimerkiksi **Tuomas Anhava**, **Paavo Haavikko** ja **Hannu Mäkelä**. He kaikki ovat olleet sekä kustan-tajia että kirjailijoita koko persoonallaan.

Kustantamot eivät silti aina ole katso-

neet kustannustoimittajien omia kirja-hankkeita hyvällä.

Otavalla kustannustoimittajana 2010-lu-vun alussa työskennellyt Arnkil muistaa saaneensa kirjailijauran alkuvaiheessa pääosin positiivisia, mutta myös tiukkoja kommentteja.

"Täytyy valita, kumpi on", kuului erään päällikön näkemys.

"Ehkä siinä oli kaikuja jostain 1960-lu-vun boheemista kustannusvirkailijan ja kirjailijan yhteiselosta, johon ei haluttu palata", hän pohtii.

”Ehkä se voisi joillekin näyttää oudolta, jos jokaisessa katalogissa olisi oma kirja.”

Antti Arnkil, kustannustoimittaja ja kirjailija

Kustannustoimittajien liehuminen tai-teilijapiireissä ja kirjailijoiden kanssa ka-veeraaminen ei ehkä tehnyt hyvää kustan-tajan auktoriteetille, varsinkaan vaikeina aikoina.

Vaikka kyseessä oli ennemminkin yksit-täisen henkilön mielipide eikä kustanta-mon virallinen linja, tokaisu vaikutti ilma-piiriin.

Kun yleistä sääntöä kustannustoi-mittajien kirjallisista hankkeista ei ole, pienellä alalla yksittäisetkin mielipiteet ja asenteet saattavat ylikorostua.

VUONNA 2019 ESIKOISKIRJANSA *Onnenkissa* jul-kaissut **Aino Vähäpesola** on urallaan aina sekä toimittanut että kirjoittanut ja koke-nut yhdistelmän täysin luontevana. Uutuus-kirjan *Suurenmoinen epävire* päähenkilökin on kustannustoimittaja.

"Rakastan toimittamista ja välitän kau-heasti kirjoista. Sitten minussa on myös tämä kirjoittava puoli. Olen pitänyt roolit aika erillään enkä ole juuri edes ajatellut asiaa", Vähäpesola sanoo.

Vähäpesola tunnistaa kyllä tietyn varo-vaisuuden tunnelman, mutta ei ole koke-nut sitä henkilökohtaisesti. Omat kirja-hankkeet hän on pitänyt päivätyöstä erillään.

Sekä editorin että kirjailijan työt vaativat aikaa ja uppoutumista. Keväästä 2023 läh-tien Vähäpesola on työskennellyt kustan-nustoimittajana Otavalla, ja uusin romaani ilmestyi syksyllä. Erityisjärjestelyjä työnan-tajan puolesta ei tarvittu, sillä kirjoitustyö oli jo pitkällä.

Niina Miettinen työskentelee nykyisin Gummeruksella toimituspäällikkönä. Hän on julkaissut kaksi romaania sekä käsikirjoittanut näytelmiä ja kuunnelmia. Nykyi-nen työnantaja on kannustanut luovissa hankkeissa. Käytännössä tuki on tarkoitta-nut kuukauden mittaisia kirjoitusvapaita yhteisesti sovittuina ajankohtina.

"Olen itse aikatauluttanut työni niin, ettei se osu kriittiseen hetkeen omien kir-jailijoiden prosessien kanssa."

Myös WSOY:llä on ollut Carlsonin mu-kaan sama käytäntö.

KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYJEN lisäksi kirjailija-kustannustoimittaja voi joutua pohtimaan mahdollisia eturistiriitoja. Kustantamon sisällä liikkuu paljon arvokasta tietoa, ja suhteita kirjailijoihin ja kollegoihin tulee pienissä piireissä varjella erityisellä tark-kuudella.

"En ole törmännyt sellaiseen, että joku käyttäisi asemaansa hyväksi", WSOY:n Car-lson sanoo.

Konfliktien pelko voi muodostua ongel-maksi ennen kaikkea kustannustoimitta-jan korvien välissä.

"Asetelma aiheuttaa ennemminkin luk-koja kirjoittamiseen kuin luo käytännön haasteita."

Kirjailijan status ei myöskään Carlsonin mukaan tuo erityistä etua kustannustoi-mittajia rekrytoidessa.

"Erilaisia editoreita tarvitaan. Kirjailija-tausta ei ole vaikuttanut suuntaan tai toi-seen."

Niina Miettinen on aina sekä lukenut että kirjoittanut.

"On ammattitaitoa yhdistää eri rooleja", hän toteaa.

"Gummeruksen kirjailijoille en ole en-sisijaisesti kollega, vaan kustannustoi-mittaja."

Tällä hetkellä Miettinen kirjoittaa kol-matta romaaniaan ja draamatekstiä.

"Arvostan todella paljon paneutunutta palautetta, jota saan kustannustoimittajal-tani. Kirjailijan ja kustannustoimittajan suhteen merkitys on vain korostunut, kun katselen sitä molemmilta puolilta." ●

Artikkeliin on haastateltu myös Otavan entistä kustannusjohtajaa, väitöskirjatutkija Minna Castrénia.

Jari Hemmilä sai töitä palkkatuella ja pettyi kahdesti. Myös hänen työnantajansa pettyi. Palkkatuella työllistyneistä lähes puolet jää työttömäksi tuen loputtua.

Manu Haapalainen, teksti • Frida Lönnroos, kuva

Ensimmäinen työpaikoista vaikutti täydellisesti.

Jari Hemmilä, 63, on taustaltaan kestävyysjuoksija. Urheilu-uransa jälkeen hän on paitsi valmentanut, myös kirjoittanut kirjoja juoksemisesta ja työskennellyt muun muassa *Runner's World Suomen* ja *Juoksu & Hiihto* -lehtien päätoimittajana. Toimittajan töiden ohella Hemmilä on tehnyt sekä viestintää että mediamyyntiä.

Alkuvuodesta 2022 Hemmilä huomasi, että tuotantoyhtiö Yellow Filmillä on tekeillä 1920-luvun suurjuoksijoista **Paavo Nurmesta** ja **Ville Ritolasta** kertova elokuva, *Mestari ja haastaja*.

Yhteydenotto tuotti tulosta. Hemmilä pääsi Yellow Filmille, myymään yrityksille elokuvaan kytkeytyviä sponsoripaketteja. Työllistämistä edesauttoi te-toimiston myöntämä palkkatuki.

PALKKATUKI ON TYÖLLISTYMISTÄ edistävä tukimuoto. Työttömän palkkaava työnantaja voi saada tukena 50 prosenttia palkkakustannuksista. Monien ryhmien työllistämiseen työllistämistukea voi saada 70 prosenttia palkasta, muun muassa 55 vuotta täyttäneiden.

Palkkatuen suurin hyöty on ilmeinen. Se auttaa hankalasti työllistyviä löytämään ainakin määräaikaista työpaikkaa.

Työnantajalle palkkatuki on joskus houkutteleva myös siksi, että sen avulla voi saada määräajaksi puoli-ilmaista työvoimaa.

MESTARIN JA HAATAJAN SPONSORIPAKETTIEn myymisen yrityksille oli Ukrainan sodan ja koronan hei-

kentämässä taloustilanteessa Hemmilän mukaan vaikeaa. Hemmilän mukaan hänelle lupailtiin, että työt voisivat jatkua palkkatukijakson jälkeenkin. Niin ei kuitenkaan käynyt.

Myös toinen työ vaikutti lupaavalta. Alkuvuodesta 2023 Hemmilälle aukesi mahdollisuus uuteen palkkatukipaikkaan kotikulmillaan Tampereella, Rientolan setlementissä. Setlementtien toiminta-ajatus on tarjota tukea ja koulutusta vaikeiden sosiaalisten ongelmien kanssa kamppaileville heikko-osaisille.

Hemmilä työskenteli Rientolan oman lehden parissa huhtikuusta kesäkuuhun. Oman käsityksensä mukaan hän suoriutui työstä hyvin. Setlementistä annettiin Hemmilän mukaan ymmärtää, että työtä riittäisi *Rientolan* ilmestymiseen jälkeenkin. Puhetta oli muun muassa viestinnän suunnittelusta, vuosikirjan toimittamisesta ja tiedottamisesta.

"Kyselin toistuvasti, että koska saisin tietää töiden mahdollisesta jatkumisesta", Hemmilä sanoo.

Palkkatukea saa enimmillään 1800 euroa kuukaudessa. Hemmilän työaika oli tällä palkalla 25 tuntia viikossa.

Koska työtä vaikutti olevan paljon, hän ehdotti työnantajalle tekevänsä jatkossa täyttä työaikaan 3000 euron korvauksella. Hemmilän mukaan Rientolasta vakuutettiin tämän järjestävän.

Lehden ilmestyttyä Rientolasta kuitenkin soitettiin. Hemmilälle ei olisikaan enää töitä. Työsuhde purettiin kesken koeajan, vaikka palkkatukijaksoakin olisi ollut jäljellä vielä kuukausia. Hemmilä sanoo olleensa "kuin puulla päähän lyöty".

"Minulle jäi vaikutelma, että minut kannatti

setlementin mielestä laittaa pois, kun lehti oli saatu valmiiksi. Ehkä mitään muuta työtehtävää ei alun perinkään ollut. Minähän olin ollut heille ilmaista työvoimaa."

TYÖNANTAJAN NÄKEMYS Hemmilän koeajan päättymisestä kesken koeajan on toinen. Rientolan setlementin hallituksen puheenjohtaja **Pasi Mäkisen** mukaan Hemmilä ei soveltunut työyhteisöön ja käyttäytyi ajoittain aggressiivisesti. Osa työntekijöistä pelkäsi Hemmilää, hän sanoo.

Mäkisen mukaan Hemmilälle yritettiin lehden valmistumisen aikoihin etsiä uusia tehtäviä.

"Teimme työsuojelulain määräämän selvityksen Hemmilän vaikutuksesta työyhteisöön", Mäkinen sanoo.

"Päädyimme siihen, että valitettavasti sopivaa tehtävää ei löydy."

Hemmilä kiistää käyttäytyneensä huonosti. Hänelle ei ole kerrottu Mäkisen kuvailemasta selvityksestä.

"Tein työt muutamaa päivää lukuun ottamatta etänä. En tiedä, miten edes olisin voinut käyttäytyä pelottavasti."

Journalistin tavoittamat entiset työtoverit Rientolasta kertovat, etteivät ole nähneet tai kuulleet Hemmilän käyttäytyneen huonosti – molemmat tosin kuulivat työnantajan puhuvan tällaisesta.

Hemmilää ei ole työsuhteen aikana varoitettu tai edes huomautettu. Koeaika toki voidaan purkaa ilman varoitustakin.

MITEN USEIN PALKKATUELLA työllistyneiden työ sitten loppuu tuen loppuessa?

**”Ehkä
mitään muuta
työtehtävää ei
alun perinkään
ollut. Minähän
olin ollut heille
ilmaista
työvoimaa.**

Jari Hemmilä, toimittaja

Jari Hemmilä olisi halunnut pitempiaikaisen työn tamperelaisen settlementin lehdestä: ”Työ oli kiinnostavaa ja tein sen mielestäni hyvin.”

Työ- ja elinkeinoministeriön erityisasiantuntija **Ville Heinosen** mukaan palkkatukityöllistettyjen käyttämistä pelkkänä halpana pätkätyövoimana ei ole tunnustettu laajaksi ongelmaksi. Tästä kielii sekin, että sitä ei nähty korjattavana ongelmana, kun lakia palkkatuesta tämän vuoden heinäkuussa uudistettiin.

Palkkatukijakson jälkeen työllistyvien osuus kuitenkin vaihtelee sen mukaan, minkä tyyppisestä työnantajasta on kysymys, Heinonen sanoo.

”Yrityssektorilla olleista noin kolmasosa on työttömänä, kun tukijaksosta on kulunut kolme

kuukautta. Kunta- ja kolmannella sektorilla työtöminä on kuitenkin 50–60 prosenttia.”

Heinosen mukaan yksi syy eroon on se, että kuntasektorin ja kolmannen sektorin työllistämät palkkatuetut ovat keskimäärin vaikeammin työllistyviä.

”Mutta tämäkin huomioiden palkkatuen pitkäaikainen vaikutus on yrityspuolella paljon suurempi.”

Heinonen korostaa, että palkkatuen ydinajatuksiin kuuluu kokemuksen kerryttäminen.

”Niin, että voisi tukijakson jälkeen työllistyä

vastaaviin hommiin joko samalle tai toiselle työnantajalle.”

Jari Hemmilä sanoo olevansa palkkatukikokeuksiinsa pettynyt.

”Minun kokemukseni on, että kun työnantajille annetaan näin halvalla työvoimaa, he saattavat suhtautua työntekijöihin koska tahansa korvattavina pelinappuloina”, Hemmilä sanoo nyt.

”Minusta ihmisillä ei saisi leikkiä. Itse ajattelisin työnantajana, että antaa tämän ihmisen nyt näyttää karvansa, että perehdytetään hänet niin hyvin, että saamme hyvän työntekijän jatkossakin.” ●

Hannah Thulé och Heini Rautoma har båda jobbat på Yle Huvudstadsregionen med visstidskontrakt. De föreslår tydligare rutiner för introduktion och stöd av nyanställda. Heini Rautomas kontrakt tar slut i december och hon vill gärna jobba kvar. Osäkerheten är ändå stor.

Visstidare på Yle önskar stöd och handledning – och tydligare besked om fortsättningen

Lina Laurent, text ● Sakari Piippo, foton

I januari handplockas journalisten **Heini Rautoma** till Svenska Yle i Böle och börjar som allmänreporter med visstidskontrakt. I maj fortsätter hon med ett åtta månaders vikariat på Yle Huvudstadsregionen. I september får hon en extra premie för gott arbete. I slutet av samma månad kontaktar hon facket representant för oklarheter kring lönen. Några dagar senare får hon veta att det inte finns jobb för henne efter årsskiftet då hennes nuvarande kontrakt tar slut, även om hon tidigare fått andra budskap. I oktober handleder hon nya inhoppare för att de ska lära sig hennes jobb.

Heini Rautoma säger att hon försökt med allt. Diskuterat med sina chefer, talat med bolagets personalansvariga och svarat på personalenkäter. Ändå har hon många frågor hon inte fått svar på. Varför säger chefer att de gärna vill ha henne kvar samtidigt som bolaget efter årsskiftet inte kan erbjuda annat jobb än inhopparturer vid nyhetslandskapet i Böle?

Har mängden arbete minskat på Yle Huvudstadsregionen? Det är osannolikt med tanke på att redaktionen ofta är underbemannad. Beror det på att hon lyfte en lönefråga med hjälp av facket eller för att hon presterat dåligt på jobbet? Knappast det senare – Heini Rautoma har fått mycket beröm för sitt jobb, till och med en extra lönepremie på 1000 euro för att hon bland annat "jobbar otroligt effektivt och har flera järn i elden".

Och hur tänkte hennes närmaste chef då hon utgick från att Rautoma skulle handledda tre nya timanställda och lära dem hennes jobb med de "bästa tipsen för att göra live-sändningarna på ett roligt och naturligt sätt". Detta strax efter att Rautoma fått besked om att det inte fanns jobb för henne längre.

"Det kändes som om ju snabbare och bättre jag lär dem göra jobbet lika bra som jag, desto snabbare kan de ta över mitt jobb."

Det var otydligt vem som var chef för det dagliga arbetet och det kändes som om de som ledde arbetet inte visste att jag fanns på plats.

Heini Rautoma, journalist

NÄR VI TRÄFFAS I NOVEMBER har Heini Rautoma en dryg månad kvar av sitt tidsbundna avtal på Yle Huvudstadsregionen. Sitt första kontrakt på Yle fick hon 2012 och sedan 2018 har hon jobbat mer eller mindre regelbundet i bolaget. Det har blivit många kontrakt under åren, 61 stycken för att vara mer exakt. Hon har jobbat i Böle, på Svenska Yle i Borgå och sedan på finska Yle i Kotka där hon skulle ha fått fortsätta men hon ville sluta pendla till jobbet.

"I regionerna fungerade dialogen med cheferna och jag trivdes bra. För mig känns det som om problemen finns i Böle", säger Heini Rautoma.

När hon började som allmänreporter i Böle efter årsskiftet var starten inte den bästa.

"Ingen tog ansvar för mig eller presenterade mig för de andra. Det var otydligt vem som var chef för det dagliga arbetet och det kändes som om de som ledde arbetet inte visste att jag fanns på plats."

Heini Rautoma efterlyser tydligare mottagande av nya anställda och klara besked åt dem som jobbar med visstidskontrakt.

"Ifall företaget inte vill eller kan ha dig kvar borde de säga det rakt ut och inte på ett svårtolkat sätt antyda att de gärna vill ha dig kvar i huset."

Själv vill hon väldigt gärna jobba kvar.

YLE HUVUDSTADSREGIONENS CHEF Merja Elonen bekräftar att redaktionen har varit underbemannad särskilt då någon varit sjuk. Det har varit svårt att få inhoppare och de inhoppare man haft har sökt sig vidare till nyhetsdesken.

De tre nya timanställda som börjat i höst ska vara just inhoppare och inte ersätta vikarier.

Fanns det då en koppling mellan att Heini Rautoma kontaktade facket i en lönefråga och i att hon efter det fick besked om att det inte finns jobb för henne?

"Att hon skulle ha tagit upp frågan med facket har jag inte vetat någonting om", säger Merja Elonen.

Heini Rautoma säger att hon nämnt saken för sin chef.

Merja Elonen säger också att hon aldrig sagt att det inte finns jobb utan varit tydlig med att det är "osäkert".

Ett nytt nio månaders vikariat på Yle Huvudstadsregionen lades ut 23 november.

Bubi Asplund, förtroendeperson för Svenska Yles regioner säger att han inte tar ställning till enskilda fall men konstaterar:

"Vi ogillar starkt att visstidsanställda inte får klara besked om sin fortsättning i bolaget."

Journalisten Hannah Thulé är ny inom journalistiken. Hon efterlyser mer systematisk feedback och stöd för dem som är "nya och gröna". "Det borde ligga i organisationens intresse", säger Thulé.

🔥 Jag hade en naiv bild av att om jag visar framfötterna och är bra på mitt jobb, ja då finns ett intresse från organisationens håll att ha mig kvar.

Hannah Thulé, journalist

Enligt Bubi Asplund följer facket löpande med användningen av visstidsanställda. År 2020 granskade facket tillsammans med arbetsgivaren ett stort antal visstidsanställningar, vilket ledde till att kring 20 personer fick fast anställning.

"En tid såg läget riktigt bra ut men nu tycks vi vara i samma situation igen, med folk på en massa visstidskontrakt och inhopp."

TIDNINGEN JOURNALISTEN har i flera artiklar skrivit om visstidsanställda vid Svenska Yle, bland annat i: "Inga nyheter utan inhoppare" – Yles personalchef medger problem (2020) och "Vi är nära bristningsgränsen" – anställda vid Svenska Yles webbdesk berättar om

stress, konstant underbemanning och skuldbeläggande vid sjukanmälningar (2022).

Ett återkommande tema bland visstidsanställda är att Svenska Yle går miste om begåvade människor som inte orkar med osäkerheten.

Hannah Thulé, en av Heini Rautomas kolleger på Yle Huvudstadsregionen, ser att Yle med enkla medel kunde göra saker annorlunda och bättre. Själv har hon haft tidsbundna avtal på samma redaktion sedan april i år, men efter 26 november är hon arbetslös.

Hannah Thulé är ny i branschen. Hon sadlade om till journalistiken från att ha varit pedagogisk sakkunnig och projektkoordinator. Hon började på Svenska Yle i samband med sin obligatoriska praktik. Och visst diskuterade hon och studiekamraterna osäkerheten i branschen, men ...

"Jag hade en naiv bild av att om jag visar framfötterna och är bra på mitt jobb, ja då finns ett intresse från organisationens håll att ha mig kvar. Nu är det som om frågan slår mig i ansiktet, shit det här var faktiskt en otacksam bransch."

Hannah Thulé har arbetserfarenhet från den privata sektorn.

"Där fanns ett intresse av att utveckla de anställda och att ta vara på deras intressen och kompetenser. Målet var att skapa mervärde för företaget."

Hon har några förbättringsförslag till Yle: fixa mentorer och se till att nya journalister får mer respons, något hon också föreslagit för sin chef och för Yles personalavdelning.

"Under min visstidsanställning hade jag behövt mer stöd och återkoppling från min chef. Det var först när jag explicit frågade som jag fick veta att mitt arbete uppskattas."

Hannah Thulé vill ändå betona att kollegorna alltid varit hjälpsamma.

"De har stöttat efter bästa förmåga, men de måste ju också hinna sköta sina jobb. Jag hade önskat att cheferna gjorde en plan för systematisk feedback och stöd för oss som är nya och gröna. Det borde ligga i organisationens intresse."

Så småningom utvecklade Hannah Thulé egna rutiner för att se hur hon går framåt.

"Jag jämförde min rapportering med hur andra mediehus skrev om samma nyhet, jämförde mina texter med kollegors texter och följde med hur lång tid det tog för nyhetschefen att korra mina texter."

På Yle skulle hon också ha önskat sig en mentor.

"En person som skulle ha introducerat mig i organisationskulturen och som jag kunde ha bett om råd i olika lägen."

REDAKTIONSCHEFERNA **Anna Forth** och **Charlotte Sundström** ger en gemensam

intervju i ett mötesrum på Yle.

De säger att det redan finns stödpersoner som introducerar visstidsanställda och nyanställda i jobbet. De kallas inte mentorer men de tar emot nya redaktörer och introducerar dem i jobbet. Nya får också praktisk info om Yle och handledning i klippprogram med mera. Enligt redaktionscheferna fungerar stödet i allmänhet rätt bra. Det finns också strukturer för respons, säger Charlotte Sundström.

"Varje morgonmöte i regionerna som jag deltagit i har inbegripit feedback för hela teamet. Producenterna eller nyhetscheferna har regelbunden feedback med reporterna, men rutinerna ser olika ut i olika grupper."

Ni har en kontinuerlig öppen rekrytering av timanställda. Har ni tillräckligt med inhoppare?

"Ja och nej. Poolen ska vara tillräckligt stor för att det ska gå runt eftersom behovet varierar och inhopparna ju inte jobbar heltid hos oss. Då många är sjuka kan det kännas som att det inte räcker, men i regel fungerar det bra. Men det är också ett sätt för oss att rekrytera nya människor och en väg in till Yle", säger Anna Forth. ●

Svenska Yles anställda i siffror 2023*

- Vid Svenska Yle görs sammanlagt 408 årsverken.
- Av dem görs 324 årsverken av tillsvidareanställda, 36 årsverken av vikarier för tillsvidareanställda och 22 årsverken av övriga visstidsanställda.
- Timanställda står för 15 årsverken och frilansar (med Yhtyneet-avtalet) utför 11 årsverken.
- I Böles inhopparpool ingår cirka 20 personer och i regionernas cirka 10 personer.
- Antalet årsverken för hela Yle är 3 365.

*Estimat för 2023 räknat i oktober.
Siffrorna gavs av HR-partner Linda Sandqvist-Forsgård.

Rapport från sjuksängen

Jag hade arbetat i flera år innan jag för första gången tvingades erkänna mig besegrad. Jag hade helt enkelt inget annat val än att meddela min chef att jag inte kunde komma till jobbet eftersom jag hade hög feber. Det här betyder förstås inte att jag aldrig var sjuk de tre–fyra första åren av mitt arbetsliv. Burana, hals-tabletter och te. Försökte hålla ut tills det blev helg för att sedan sova hela lördagen och söndagen. Det var så jag hade fixat det ditintills.

Det här är inte ett försök att försöka skryta om min "förträffliga" arbetsmoral, för jag tror att det är väldigt många som känner igen sig. Särskilt i början av karriären, då man är så glad men samtidigt osäker, har sitt första reportervikariat och så gärna vill visa framfötterna. För det är givetvis väldans dumt att arbeta när man är sjuk då man riskerar att smitta andra.

Mitt värsta exempel på det här var för några år sedan då en läkare hade givit mig en kortare sjukskrivning på grund av depression. Trots att mitt tillstånd i högsta grad påverkade min arbetsförmåga tog det mig tre arbetsdagar innan jag fann mod att lämna in sjukintyget till min dåvarande chef. Jag ville så gärna vara någon som mina kollegor alltid kunde lita på och sjukskrivningen upplevde jag då som ett av mitt livs största nederlag. Den gången riskerade jag förstås inte att smitta någon annan men jag var inte särskilt snäll mot mig själv.

NÅGRA ÅR OCH FRAMFÖR allt en trygg anställning senare har jag blivit klokare, i alla fall lite grann. I dag är jag hemma sjuk och det känns faktiskt inte särskilt jobbigt. Å andra sidan skriver jag den här texten från sängen med tre kud-

dar som ryggstöd, vilket kanske inte är helt optimalt. Jag skulle ändå säga att det är ett steg i rätt riktning.

Något som gjorde en stor skillnad och som fortfarande påverkar mig är coronapandemin. För oss som då hade ett fysiskt jobb att gå till var linjen knivskarp – du fick under inga omständigheter komma till arbetsplatsen om du var sjuk. Inget ont som inte för något gott med sig kan också appliceras på en pandemi.

Särskilt i början av karriären, då man är så glad men samtidigt osäker, har sitt första reportervikariat och så gärna vill visa framfötterna.

Frågan är hur länge det här kommer att leva kvar? Antagligen har toleransen för hur mycket man får hosta och snörvla på jobbet redan höjts flera snäpp. För dem som kan sköta sitt jobb hemifrån är steget troligen ännu längre till att faktiskt bädda ner sig och kolla på Netflix istället för på mejlkorgen. Så med risk för att tala i klyschor eller korsstygnscitat så borde vi alla, framför allt unga drivna journalister, våga vara sjuka.

Felicia Bredenberg ● Skribenten är reporter på Ålands radio.

FÖRE DEADLINE

Nordiska journalistcentret bjuder ukrainska journalister på studiebesök till Danmark

Nordiska journalistcentret, NJC, ska i två nya projekt stödja ukrainska journalister och journalistikstuderande.

"Vi kommer att arrangera en veckas studiebesök till Danmark för en grupp journalister där de får bekanta sig med hur medier fungerar i Norden", berättar **John Frølich**, ledare för Nordiska journalistcentret i Århus.

På programmet finns bland annat medieetik och hur nordiska medier arbetar med digitaliseringen.

Det är inte svårt att föreställa sig att många ukrainska journalister blivit utmattade och upplever stark stress över all rapportering om Rysslands anfall mot hemlandet.

"En paus från jobbet är en av de viktigaste

frågorna för ukrainska journalister", säger Frølich.

"Ukrainska journalister har sagt till oss att de har stort behov av att träffa kollegor från andra länder. De vill berätta om hur de upplever kriget och hur det är att vara journalist i Ukraina i dag."

Enligt John Frølich är det möjligt att NJC i ett senare skede ordnar studieutbyten också till de andra nordiska länderna.

"Jag hoppas att utbytet kan leda till att de redaktioner som inte har korrespondenter på plats i Ukraina kan få en bättre inblick i landet och en möjlighet att bevaka Ukraina via kontakten till de ukrainska journalisterna", säger Frølich.

Nästa år kommer NJC att arrangera ett studieprogram i medieläskunnighet i samarbete med

ukrainska universitet och andra partners. Målgruppen är ukrainska journalistikstuderande och journalistiklärare.

"Via workshops delar vi med oss av kunskap om hur det går att skilja på fejk och fakta i en polariserad nyhetsström. Deltagarna får fördjupad kunskap om misinformation och desinformation och hur det går att avslöja propaganda i medierna."

NJC:s två Ukraina-projekt finansieras via ett bidrag från Nordiska ministerrådet. Med bidraget på omkring 335 000 euro stöder NJC också oberoende ryska medier i Nordens närområden och ryska journalister i exil.

Marcus Floman

FOKUS

Aida Räihälä pakenee maailman hälyä konsertteihin

Marja Honkonen, teksti ● Karoliina Paatos, kuva

Kun menen viikon päätteeksi konserttiin, pääsen tilaan, jossa voin keskittyä vain musiikkiin ja rentoutua maailman hälyltä”, **Aida Räihälä** kertoo.

Räihälä, 35, työskentelee Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n viestintä- ja järjestökoordinaattorina Helsingissä. Työssään hän tosin harvemmin ehtii istua vain kuuntelemaan yhdistykseen kuuluvien sinfonia- ja kamariorkesterien konsertteja. Sen sijaan työhön kuuluu viestinnän lisäksi esimerkiksi orkesterien erilaisten yhteisten tapahtumien järjestäminen. Räihälä myös vastaa yhdistyksen nuottikirjastosta.

”Orkesterimaailmaan voi liittyä ennakkoluuloja, joiden purkamisen koen työssäni mielekkäänä. Usein esimerkiksi ajatellaan, että klassinen musiikki olisi elitististä tai että liput olisivat hirveän kalliita. Toivon voivani madaltaa kynnystä tutustua orkestereihin”, Räihälä sanoo.

Orkesterit tekevät paljon työtä tavoittaakseen yleisöjä myös konserttisalien ulkopuolella, hän kertoo.

”Jäsenorkesterimme ovat esimerkiksi järjestäneet konsertteja kohtuvauvoille, vieneet verkkokonsertteja vanhainkoteihin sekä konsertoineet kauppakeskuksissa.” ●

Marraskuussa Aida Räihälä kävi Rovaniemellä tapaamassa Lapin kamariorkesteria. Hänet kuvattiin kulttuurikeskus Korundin konserttisalissa, jossa orkesteri kantaesitti samana iltana John Storgårdsin johdolla Sebastian Fagerlundin kontrabassokonserton Arcantio.

Ville Eloranta ● Kirjoittaja on Helsingin Sanomien kielenhuollosta vastaava toimittaja.

Raide-Jokeri ei ollutkaan aito nimi, mutta olisiko se pitänyt tietää?

Tiukasti aikaan sidottu nimi vanhennee helposti. Esimerkiksi *Uusi lastensairaala* on nyt jo viisi-vuotias. Pahimmillaan nimi muuttuu harhaanjohtavaksi: moni etsii yhä kieliohjeita *Nykysuomen sanakirjasta*, vaikka sen sisältö on yli 60 vuotta vanhaa.

Vanheneminen ei aina ole ilmeistä. Oma lukunsa ovat julkiseen käyttöön leviävät työnimet, joiden alkuperäinen käyttötarkoitus voi hämärtyä ainakin kahdella tavalla.

Ensinnäkin työryhmä saattaa hankkeen edetessä kiintyä nimiluonnokseen niin, että se saa lopulta virallisen aseman. Pudasjärvellä on nykyään koulukeskus nimeltä *Hirsikampus*, vaikka Kotimaisten kielten keskus painotti ennen valmistumista, ettei *kampus* sovi viralliseen nimeen – kyse ei ole korkeakoulualueesta.

Toisaalta työnimeä voi jäädä toistelevaan media. Tämä ei ole ihme etenkin suurhankkeissa, joista raportoidaan vuosien ajan. Tuore esimerkki on *Raide-Jokeri*.

Tänä syksynä se näytti yhtäkkiä kadonneen Helsingin seudun liikenteen tiedotteista.

HSL:n viestintä vahvisti, että ratkaisu on tietoinen: hankkeen ensimmäinen osuus tuli valmiiksi, joten nyt kannattaa siirtyä puhumaan *pikaraitiotiestä*, *pikaraitiovaunuista* ja *pikaraitiolinjasta*. Linjausta perustellaan myös sillä, että pikaraitiotie sulautuu osaksi muuta liikenneverkkoa eli sitä ei ole syytä korostaa yhtään itseenäisempänä kuin muitakaan osia.

Viestimet ovat persoja napakoille nimille, jotka mahduttavat otsikkoon kuin otsikkoon. Tällaisia ovat myös hyvinvointialueiden epäviralliset nimet, jotka ovat lyhyitä mutta kryptisiä: *Eloisa*, *Pirha*, *Pohde*.

Kuten näkyy, julkishallintokin haluaa nykyään brändätä persoonallisilla nimillä. Varjopuolena on se, että tilapäiset nimet jäävät helposti kaikumaan mediaan silloinkin, kun niistä haluttaisiin päästä eroon.

Ehkä olisi kannattanut jo alun perin puhua ihan vain *pikaraitiotiestä*.

TUTKITTUA

Veikkaus uhkapelillistää urheilua journalismin avulla

Veikkaus jäljittelee sosiaalisen median viestinnässä journalistista tyyliä. Tämä huolestuttaa tutkijoita.

Kolmen tutkijan joukko Helsingin ja Uppsalan yliopistoista julkaisi lokakuussa *Journal of Gambling Issues* -lehdessä tutkimuksen, jossa analysoidaan Veikkauksen viestintää sosiaalisessa mediassa.

Tutkimuksen aineisto koostuu vuosina 2018–2020 tehdyistä somejulkaisuista. Julkaisut kerättiin Veikkauksen Facebook-, Instagram-, Twitter- ja Youtube -tileiltä.

Urheilu-uutisten laatiminen ja jakaminen on tavallinen osa rahapeliyhtiöiden markkinointia. Urheilujournalismin tai sitä muistuttavan tyylin avulla peliyhtiöt kytkevät urheilun ja vedonlyönnin toisiinsa. Ilmiötä kutsutaan uhkapelillistämiseksi.

Veikkaus pyörittää kahta verkkolehteä sekä useita sosiaalisen median tilejä ja suoratoistokanavia. Niissä se julkaisee urheilu- ja rahapeli-

uutisia sekä laadukasta urheilu-journalismia.

Tutkimuksen mukaan Veikkaus hyödyntää sosiaalisessa mediassa ajankohtaisuuksien mallia. Yli kaksi kolmasosaa tutkituista julkaisuista muistutti uutisia. Osa uutisjulkaisuista käsitteli vain urheilua, mutta toisissa oli mukana vedonlyöntivinkkejä tai muuta asiaa rahapeleistä.

Yksi rahapelimarkkinoinnin tyyppillisistä piirteistä on miespainotteisuus. Tämä näkyy myös Veikkauksen viestinnässä. Tutkituissa somejulkaisuissa käsiteltiin lähes ainoastaan miesten urheilua.

Veikkaus julkaisee uutisten lisäksi pitkiä, laadukkaita artikkeleita. Niiden avulla se sitouttaa yleisöä ja vahvistaa mainettaan luotettavana mediabrändinä. Veikkaus onkin Facebookissa seurattumpi kuin *Helsingin Sanomat* tai Yle Urheilu.

Tutkijat haastavat Veikkauksen yhteiskunnallisen kaksoisroolin urheilumedian ja rahapeli-monopolin haltijana. He huomauttavat, että Veikkauksen mediatoiminta voi syödä tilaa vapaalta urheilujournalismita, jolla ei ole sidoksia rahapeliyhtiöihin.

Juha Matias Lehtonen

Jukka Lehtinen, 50, on nimitetty Alma Talentin kirjeenvaihtajaksi New Yorkiin kahdeksi vuodeksi. Hän aloitti työt marraskuun alussa. Hän on työskennellyt Alma Talentin lehtien pörssitoimittuksessa noin neljä vuotta sekä aiemmin muun muassa Sanoma Magazinesissa, Talentumilla ja HUS:n viestinnässä. Hän on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden maisteri.

Jukka Lehtinen pääsi New Yorkiin seuraamaan talouden ja politiikan käänteitä

Miten sopeutuminen uuteen maahan ja kaupunkiin on sujunut?

Hyvin. Käytännön asiat ovat hoituneet yllättävänkin hyvin, ja kaupunki on luonteeltaan sellainen, että täällä tuntee heti kuuluvansa joukkoon, koska täällä on paljon erilaisia ihmisiä.

Millaisia juttuja Alma Talentin toimitus odottaa sinulta?

Markkinaseurantaa, ilmiöjuttuja ja mitä vain juttuja siitä, mitä täällä tapahtuu taloudessa ja politiikassa. Seuraan myös täällä olevien suomalaisten tekemisiä.

Mitä itse odotat Yhdysvaltain-pestiltäsi?

Odotan, että pääsen tekemään paljon töitä ja mielenkiintoisia juttuja paitsi täältä New Yorkista myös muualta Yhdysvalloista. Koe-tan myös laajentaa omaa juttuperttuaariani markkinaseurannasta politiikkaan ja muihinkin aiheisiin. Ensi vuoden presidentinvaalit ovat kiinnostava kokonaisuus ja niitä seuraan tarkasti.

Tämä on ensimmäinen kirjeenvaihtajuutesi. Miten arvioit työn eroavan Suomessa työskentelystä?

Tämä on lähinnä etätyöskentelyä kotona, koska täällä ei ole toimitusta, missä näkisi kollegoita kahvikoneella. Työkavereita näkee vain Teamsissa tai Whatsappissa. Tämä on kuin freelancerin työtä: hyvin itsenäistä, itsejohdettua ja huomattavasti omatoimisempaa kuin toimituksessa työskentely.

Odotuksissa on myös, että täällä tulisi matkusteltua enemmän kuin Suomessa.

Millaisia kontakteja tai suhdeverkostoja sinulla oli New Yorkiin entuudestaan?

Kun varmistui, että pääsen tänne, minulla ei ollut suoria kontakteja. Tapasin Suomessa ahkerasti entisiä kirjeenvaihtajia ja olen luonut verkostoja esimerkiksi LinkedInissä. Sain Suomessa myös pankkien ja yritysten kontakteja niiden New Yorkin edustajiin.

Miten uskot paikallisten reagoivan haastattelupyntöihisi – vastataanko puhelimeen?

Olen pessimistinen varsinkin yhdysvaltalaisen puhelinhaastattelujen saamisen suhteen ilman aikaisempaa kontaktia. Täällä selvästi toimii se, että ihmisiä yhytetään yhteen verkostoitumaan. Se näyttäisi olevan bisnesmaailmassa tyypillistä ja uskon, että se toimii myös toimittajamaailmassa.

Miten sinulta sujuu englantia?

Luettu englantini on hyvä ja esimerkiksi teknologia-alan sanastoni on hyvin laaja. Kun olin päättänyt yli vuosi sitten hakea kirjeenvaihtajan paikkaa sen avautuessa, aloitin myös viime keväänä englannin lisäopinnot. Ääntämistäni en osaa arvioida, mutta kaikki ovat puhuttani täällä ymmärtäneet.

Kuka tai ketkä ovat ammatilliset esikuvasi?

Kaikki entiset New Yorkissa olleet suomalaiset kirjeenvaihtajat.

Manu Marttinen

Kasvatusta kasvilla

Olin juuri aloittanut ensimmäisessä työpaikassani etiopialaisessa *The Reporter* -lehdessä. Olin nuori toimittaja ja politiikan toimituksen ainoa nainen. Koulutukseni ansiosta arvelin tuntevani politiikan läpikotaisin. Luulo osoittautui vääräksi jo ensimmäisen artikkelini kohdalla.

Halusin innokkaasti todistaa kykyni, ja sainkin siihen sopivan tehtävän. Minut lähetettiin raporttoimaan Afrikan talouskomission demokration päivän juhlaan. Tein muistiinpanoja pääministerin puheesta ja pyrin kuvaamaan, mitä demokratia Etiopiassa merkitsee.

Vietin kaksi unetonta yötä työskennellessäni artikkelini parissa. Perjantai-illan lähestyessä toimituksessa oli kiire, kun toimittajat viimeistelivät juttujaan ennen painoon menoa. Tuli minun vuoroni istua päätoimittajan viereen kuulemaan palaute artikkelistani.

Päätoimittaja oli lyhyenlänkä mies, entinen tuomari. Hän pyysi minua määrittelemään, mitä demokratia tarkoittaa Etiopian kontekstissa. Vastasin toistamalla asioita, joita pääministeri oli tilaisuudessa sanonut.

Yhtäkkiä päätoimittaja tarttui uutishuoneen ruukkukasviin. Ankaralla komentoäänellä hän tivasi minulta, mikä kasvi oli kyseessä. En osannut vastata. Hän repi kasvin irti ruukusta ja heisti sitä minulle.

"Sinun artikkeliltasi puuttuu juuret, aivan kuten tältä kasvilta!"

Hän repi artikkelini palasiksi silmiäni edessä.

Purskahdin itkuun. Päätin lopettaa urani saman tien.

Suureksi yllätyksekseni päätoimittaja kuitenkin halasi minua ja pyyhki kyynelini.

"Et tule koskaan unohtamaan tätä päivää", hän sanoi.

"Älä toista, mitä joku muu sinulle sanoo. Tutki itse ja tee jutuista tasapainoisia."

Viisitoista vuotta myöhemmin muistan päätoimittajan läksyn.

Seblewongel Tariku

Kirjoittaja on Journalistin toimitusharjoittelija.

MITÄ SINULLE ON SATTUNUT JA TAPAHTUNUT? LÄHETÄ TARINASI OSOITTEeseen JOURNALISTI@JOURNALISTILIITTO.FI

Journalistiliiton talous- ja hallintopäällikkö Sirpa Hannula esitteli vuoden 2024 talousarviota valtuustolle 1. joulukuuta Helsingissä.

JOURNALISTILIITTO VARAUTUU JÄLLEEN TAPPIOIHIN JA HARKITSEE SIOITUSTEN MYYMISTÄ

Marja Honkonen, teksti • Kai Widell, kuva

Journalistiliitto varautuu ensi vuonna tekemään jälleen tappiota. Liiton valtuusto hyväksyi kokouksessaan vuodelle 2024 talousarvion, joka on noin 85 000 euroa alijäämäinen sijoitustuottojen jälkeen.

Liitto arvioi kulujensa kasvavan muun muassa palkkojen ja liiton käyttämien palveluiden hintojen nousun vuoksi. Työpaikkojen luottamushenkilöiden koulutuksiin on varattu hieman aiempaa enemmän rahaa, ja Journalismin päivä -tapahtuma järjestetään viiden vuoden tauon jälkeen 10. lokakuuta.

Journalistiliitto arvioi keräävänsä ensi vuonna jäsenmaksuja hieman aiempaa enemmän, yhteensä 5,4 miljoonaa euroa. Summasta 725 000 euroa tilitetään työttömyyskassalle ja 1,1 miljoonaa euroa yhdistyksille ja osastoille.

Jäsenmaksutuottojen odotetaan kasvavan, koska media-alan palkat nousevat työehtosopimusten mukaisten korotusten myötä. Laskelmassa ei ole otettu huomioon liiton viimeaikaisen kohun vai-

kutuksia jäsenmäärään. Kohun vuoksi liitosta on eronnut kymmenkunta jäsentä.

Muulle toiminnalle jäsenmaksuista jää 3,6 miljoonaa euroa. Summa ei riitä kattamaan toiminnan 4,4 miljoonan euron kuluja, vaan tappiot on katettu jo vuosia sijoitusten tuotoilla.

Liitolla on noin 22 miljoonan euron sijoitusomaisuus, jonka odotetaan tuottavan ensi vuonna 700 000 euroa. Sekään ei riitä kattamaan kaikkia kuluja.

"Tulevan vuoden aikana joudumme myymään sijoituksiamme", talous- ja hallintopäällikkö **Sirpa Hannula** arvioi valtuustossa.

Hannulan mukaan myös kuluvan vuoden taloustilanne on odotuksia kehnempi sijoituksien huonon tuoton vuoksi. Liitto varautui vuoden 2023 budjetissaan noin 122 000 euron alijäämään. Tällä hetkellä Hannulan mukaan näyttää siltä, että tappiot voivat nousta puoleen miljoonaan.

"Pitkällä aikavälillä on tarkoitus vähentää riippuvuutta sijoitustoiminnan tuotoista", Hannula kertoi valtuustolle.

"Isoimmat säästöt on tehty. Esimerkiksi vakuutusyhtiön vaihdolla säästimme 100 000 euroa vuodessa."

LIITON JÄSENMAKSUT PYSYVÄT pääosin ennallaan. Esimerkiksi työsuhteiset maksavat jatkossakin pal-kastaan 1,4 prosentin jäsenmaksun.

Työttömyyskassaan kuulumattomien freelance-rien ja yrittäjien jäsenmaksu sen sijaan nousee 20 eurosta 22 euroon kuussa. Korotus perustuu valtuuston aiempaan päätökseen, että maksu määräytyy freelancerin työmarkkinatutkimuksen mukaiseen mediaaniansioon.

Liitto alkaa myös valmistella työsuhteisten freelancerien jäsenmaksun uudistamista.

Valtuusto päätti jatkaa "porkkanarahaa", jota yhdistykset ovat voineet hakea kahden tai useamman yhdistyksen järjestämiin tapahtumiin. Rahalla on järjestetty 24 tilaisuutta, muun muassa koulutuksia ja seminaareja. Porkkanarahaan varataan yhdistysten jäsenmaksuosuudesta 30 000 euroa vuodessa. ●

GAZAN SOTA ON SYNKINTÄ, MITÄ JOURNALISMI ON NÄHNYT VUOSIKYMMENIIN

Journalistien suojeleminen on ollut kansainvälisten järjestöjen agendalla kauan. YK:n toimintaohjelma journalistien suojelemiseksi täytti viime vuonna kymmenen vuotta. EU:lla on omat suosituksensa ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöllä asiantuntijaryhmänsä. Euroopan neuvosto käynnisti oman kampanjansa tänä vuonna.

Israelin ja Hamas-järjestön välinen konflikti on kuitenkin osoittanut, että puheet journalistien suojelusta ovat sanahelinää. Kun sota alkoi, alkoivat myös toimittajien kuolemat.

Tätä kirjoitettaessa Committee to Protect Journalists -järjestön listalla on 53 tapettua journalistia. Heistä 46 on palestiinalaisia, neljä israelilaisia ja kolme libanonilaisia. CPJ on erittäin tarkka tilastoissaan ja faktantarkistuksessaan ja käyttää useita lähteitä tutkiessaan kutakin tapausta.

Israelin viranomaiset ovat ilmoittaneet, etteivät tarkoituksella tähtää toimittajiin – mutta eivät myöskään voi taata toimittajien turvallisuutta. Sen ilmaiseminen on jo itsessään pöyristyttävää. Teot ovat puhuneet puolestaan. Israelin armeija on toki myös pahoitellut tapahtumia: näin kävi ainakin silloin, kun Reutersin **Issam Abdallah** kuoli Israelin tulituksessa Israelin ja Libanonin rajalla.

Abdallah on kuitenkin poikkeus säännöstä.

MURHIEN LISÄKSI toimittajiin kohdistuu sensuuria ja uhkailua. Heitä on pidätetty ja useita on kateissa. Yli 50 mediayrityksen tilat ovat tuhoutuneet tai vahingoittuneet, kertoo Toimittajat ilman rajoja -järjestö.

Lisäksi Gazan kaistan humanitaarinen kriisi koskee myös journalisteja: sähkökatkot sekä ruoan ja veden puute vaikeuttavat journalistien työtä. Journalistit ovat myös menettäneet perheenjäseniään. *Al-Jazeera*n Gazan toimistoa johtava **Wael Al-Dahdouh** menetti ilmaiskussa vaimonsa, tyttärensä, poikansa ja lapsenlapsensa. *Politico*-lehden mukaan qatarilaiskanava näytti Al-Dahdouhin verisessä turvaliivissään polvistumassa poikansa ruumiin luo.

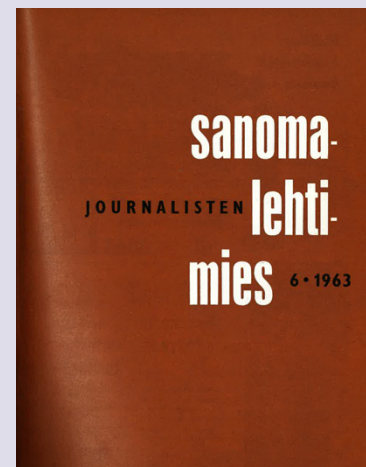
Humanitaarisen kriisin laajuutta on vaikea ymmärtää, vielä vaikeampaa on tajuta tapahtuneen seurauksia journalismille. Vertailun vuoksi: Ukrainassa on tähän mennessä menehtynyt noin 20 journalistista työtä tekevää ihmistä. Syyrian pitkä sisällissota vaati tilastoista riippuen 155–300:n journalistin ja kansalaisjournalistin hengen. Jos Gazan tilanne jatkuisi kymmenen vuotta, journalisteja kuolisi tätä tahtia kymmenkertainen määrä.

SODAN OIKEUSSÄÄNTELY, kansainvälinen humanitaarinen laki, suojelee toimittajia kuten muitakin siviilejä. Journalisteihin kohdistuvat iskut ovat aina sotarikoksia. On kuitenkin epätodennäköistä, että surmatut journalistit tai heidän perheensä saavat oikeutta.

Unescon tilastoissa oli lokakuussa 2023 yhteensä 688 väkivaltaisesti menehtynyttä journalistia, joiden kuoleman syytä ei ole tutkittu tai selvittelyt ovat kesken.

Kun sota jonakin päivänä loppuu ja syyllisiä etsitään, olisi tärkeää tarttua myös siihen, mitä Gazassa tapahtui journalismille ja sananvapaudelle. Näkömä on hirvittävä. ●

Salla Nazarenko ● Kirjoittaja on Journalistiliiton kansainvälisten asioiden asiantuntija.

Sanomalehtimieheissä 6/1963 pohdittiin automaation vaikutuksia journalismiin.

"Sinutkin voi korvata kone"

"Erään lehden oikolukuhuoneen seinällä näin seuraavan kehotuksen:

'Koeta näyttää edes elävältä. Muista, että sinutkin voi korvata kone.'

Jäin miettimään, oliko loppuosa pelkkää pilaa vai onko mahdollista rakentaa kone, joka tekee ihmisen oikolukijana tarpeettomaksi? Entäpä jos tuo lappu olisi kiinnitetty toimituksen seinälle?"

Näin pohdiskeli **Matti Hakkarainen** jutussaan *Sanomalehtimieheissä* 6/1963.

Hakkarainen oli vieraillut Yhdysvalloissa tutustumassa automaattiladontaan. Hän kuvailee toimitustyön käytäntöjä muun muassa *Los Angeles Times*issa. Siellä kirjoituskone valmisti juttukäsikirjoituksen "sivutuotteena" reikänauhan, jota tarvittiin sivunvalmistukseen. Tämä oli nopeuttanut työtä.

"Entä seuraava askel?" Hakkarainen pohtii.

"Onko ajateltavissa, että automaatti voisi kirjoittaa uutisia ja artikkeleita eli tehdä 'tavallista' toimitustyötä? Mikään ei ole helpompaa kuin vastata suoralta kädeltä ja enempää ajattelematta: ei.

Työhön, jossa vaaditaan itsenäistä keksimistä, valintaa hetkestä hetkeen vaihtelevain mahdollisuuksien joukosta, ennalta arvaamattomien suureiden vertaamista, automaateilla ei nykyisten näkyvien valossa liene asiaa."

Marja Honkonen

Toimittaja ja filantrooppi

TOIMITTAJA LIDIA IRANTO
VIIPURI 29.6.1933 – 20.8.2023 HELSINKI

Aito kesän lapsi **Lidia Iranto** (ent. **Nikki**, o.s. **Selava**) syntyi perheen loman vuoksi Viipurissa, mutta oli sielultaan oikea Stadin friidu, Tyttönorssin kasvatti ja iloinen Eteläsuomalaisen osakunnan jäsen.

Lidin (Lidun, Lidan) ura lehti-maailmassa alkoi, kun *Uusi Suomi* kiinnitti hänet päätoimittajan sihteeriksi vuonna 1962.

1970-luvulla Iranto siirtyi *US:n* toimittajaksi työskennellen kotimaan-, ajankohtais- ja kulttuuri-osastoissa ja lopulta toimitussihteerinä lehden lopettamiseen 1991 saakka. 1980-luvulla Irantoa arvostavat kollegat valitsivat hänet pääluottamushenkilökseen. Se toi mukanaan myös ilmeisen hyvässä seurassa vietetyt pääluottamushenkilöpäivät, joilta riitti anekdootteja kerrottavaksi.

Usari ja toimittajuus tarkoittivat

Irannolle monia vuosikymmenten mittaisia ystävyys-suhteita ja vilkasta sosiaalista elämää muissakin toimittajariennoissa. Lidian lapsista tuli myös läheisiä äitinsä ystävien kanssa, ja Lidiasta monen lastensa ystävän ystävä. Yksi lapsista seurasi äidin jalanjälkiä toimittajana.

Kaikin tavoin sosiaalisen ihmisen elämä sai traagisen käänteen vuonna 2008 aivoinfarktin muodossa, mutta iloisia hetkiä läheisten seurassa Lidia rakasti loppuun asti.

Jyrki Vesikansa

Annamari Iranto

Kirjoittajat ovat Lidia Irannon entinen kollega ja esimies sekä nuorin lapsi.

Journalistien oma solidaarisuussäätiö Vikes tarvitsee tukeasi.

Tee joululahjoitus MobilePaylla 14577

Ryhdy kuukausilahjoittajaksi vikes.fi/lahjoita

Kampanjakummi Rauli Virtanen: ”Tuki kehittyvien maiden kollegoille on tuki globaalien kysymysten paremmalle hahmottamiselle ja sitä kautta yhteisymmärrykselle.”

LIITY MEDIAKUNTAAN

TEE KEIKKATYÖT
TYÖSUHTEESSA

MEDIAKUNTA

mediakunta.fi

ETSITKÖ ALAN PARHAITA KESÄTYÖNTEKIJÖITÄ?

Ilmoita Journalistissa.

Journalisti 1/2024 ilmestyy
5.1.2024.

Lähetä aineisto meille viimeistään
13.12.2023

Lisätiedot: **Journalisti.fi**
– kysy myös bannereista!

JOURNALISTI

SUOMEN JOURNALISTILIITTO

PUHELINVAIHE / TELEFONVÄXEL
(09) 6122 330

KÄYNTIOSOITE / BESÖKADRESS
Säästöpankinranta 2, 7.krs.
00530 Helsinki
Sparbankskajen 2, 7. vån.
00530 Helsingfors

POSTIOSOITE / POSTADDRESS
Siltasaarenkatu 16, 00530 Helsinki
Broholmstgatan 16, 00530 Helsingfors
PL 252, 00531 Helsinki /
Box 252, 00531 Helsingfors

SÄHKÖPOSTIT / E-POST
info@journalistiliitto.fi
jasenasiat@journalistiliitto.fi
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
fornamn.efternamn@journalistiliitto.fi

VERKKOSIVUT / WEBBSIDOR
journalistiliitto.fi
journalistforbundet.fi

A-KASSA / A-KASSAN
A-kassa.fi, 020 690 455

SUOMEN
JOURNALISTILIITTO
FINLANDS
JOURNALISTFÖRBUND

Vakka-Suomen Sanomat hakee

TOIMITTAJAA vuorotteluvapaasijaiseksi

**Sijaisuus alkaa helmikuussa 2024
kolmen viikon perehdytyksellä ja
kestää sen jälkeen kuusi kuukautta
elokuun loppuun saakka.**

Sijaisen toimipaikka on Uudenkaupungin
toimitus. Kahdeksan kunnan omistama
Vakka-Suomen Sanomat ilmestyy kolmesti
viikossa.

Työhön sisältyy laaja-alaisesti paikallis-
lehden toimittajan tehtäviä, myös valo-
kuvausta. Tähtökokemus luetaan eduksi.
Laajalla levikkialueella sijaisella pitää olla
auto käytettävissä. Palkassa noudatetaan
nykyistä työehtosopimusta.

Hakijan on itse selvitettävä TE-keskuk-
sesta soveltuvuutensa vuorotteluvapaa-
sijaiseksi.

**Vapaamuotoisia hakemuksia voi
lähettää 22.12.2023 mennessä
osoitteeseen vesa.penttila@vakka.fi.**

Lisätietoja antavat toimitussihteeri
Heli Mäki-Laurila 044 5917 321,
heli.maki-laurila@vakka.fi ja
päätoimittaja Vesa Penttilä
044 5917 303, vesa.penttila@vakka.fi.

VAKKA
Vakka-Suomen Sanomat

MUUT

Kysymyksiä ja vastauksia Natosta-seminaari

Suomen Nato-jäsenyys herättää paljon kysymyksiä ja virittää
uudenlaista keskustelua. Mitä on uudenlainen ulkopoliittikka
ja mitä se tarkoittaa esimerkiksi presidentin valtaoikeuksien
kannalta? Millaisia ammatillisia huomioita vanhoissa Nato-maissa
työskentelevät journalistikollegat ovat tehneet puolustusliiton
laajentumisesta? Millaista haasteita Nato tuo tiedonhankintaan
ja miten tutkiva toimittaja lähestyy näitä haasteita? Olemmeko
journalisteina edelleen vanhojen ulkopoliittisten narratiivien
vietävissä? Iltapäivän mittaisessa seminaarissa aiheesta ovat
puhumassa ja keskustelemassa *Barents Observerin* toimittaja
Thomas Nilsen, politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelman
tutkimusjohtaja **Hanna Ojanen** Tampereen yliopistosta, Helsingin
yliopiston valtiosääntöoikeuden professori **Tuomas Ojanen**
ja valtio-opin professori **Tapio Raunio**, *Demokraatti*-lehden
päätoimittaja **Petri Korhonen**, Nato-toimiston erityisasiantuntija
Kari Aapro sekä toimittajat **Kaja Kunnas**, **Marjo Näkki**, **Katriina
Pajari**, **Rosa Kettumäki** ja **Jarno Liski**.

Tilaisuuden juontaa Journalistiliiton kansainvälisten asioiden
asiantuntija **Salla Nazarenko**.

Aika: ma 11.1.2024 klo 12.30–16

Paikka: Ostrobothnian juhlasali, Helsinki

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: journalistiliitto.fi/fi/kalenteri,
4.1. mennessä.

Järjestäjät: SJL ja Jokes

**HYVÄÄ JOULUA
JA ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA 2024**

**GOD JUL OCH
GOTT NYTT ÅR 2024**

SUOMEN
JOURNALISTILIITTO
FINLANDS
JOURNALISTFÖRBUND

Claudia Cifu, 43

- Brändikonsultti, stylisti ja muotisuunnittelija.
- *S2 Magazinen* perustaja ja luova johtaja.
- Työskennellyt aiemmin muun muassa brittiläis-yhdysvaltalaisessa aikakauslehti *Tracessa* ja yhdysvaltalaisessa avarakatseisessa musiikkilehti *Faderissa*. Molemmat kuuluvat *S2 Magazinen* esikuviin.

Claudia Cifu kasvoi New Yorkissa monikulttuurisuuteen. Sitä hän haluaa tuoda myös suomalaiseen mediaan.

S2 Magazine on vähemmistöjen turvatila

Bimbofikaatio -podcastin Taika Mannilan ja Inka Valiman valinta

"S2 Magazine on uusi, raikas, inspiroiva ja toivoa antava verkkojulkaisu, joka laajentaa ja haastaa käsitystä suomalaisen kulttuurin, taiteen ja muodin luonteesta ja estetiikasta. Sisällöllään S2 kyseenalaistaa vallitsevia kauneusihanteita. Sitä tekevät pitkän linjan muoti- ja kulttuurialan ammattilaiset, jotka edustavat samoja vähemmistöjä, joita digitaalinen lehti ja verkkosivu nostavat esille. S2 Magazine on tarpeellinen ääni ajassa, jossa tiedotusvälineitä lähinnä lopetetaan. Ihailemme S2:n perustajia ja tekijöitä, sillä tiedämme, että he ovat koko uransa joutuneet selittämään turhautumiseen asti, miksi moniäänisyyttä ja monikulttuurisuutta on tärkeä tuoda esille Suomessa."

Tällä palstalla Journalisti pyytää ilmiäntamaan loistavia alan tuotoksia. Viestiä vie seuraavaksi eteenpäin se, jonka työ esitellään palstalla.

Manu Haapalainen, teksti • Heli Blåfield, kuva

S2 Magazine on pitkäaikainen haaveeni", kertoo lehden perustaja, stylisti **Claudia Cifu**.

"Muutimme perheeni kanssa takaisin Suomeen vuonna 2019. Olin asunut New Yorkissa 14 vuotta. Luulin tullessani, että täällä oltaisiin paljon edistyskellisempiä kuin Yhdysvalloissa; siellä kun on diversiteetistä huolimatta paljon selvää rasismia. Paluu oli shokki. Huomasin, ettei täällä ollut tapahtunut mitään edistystä. Koitin etsiä tyttärelleni lastenkirjoja, joissa olisi ruskeita päähenkilöitä. En löytänyt."

Suomalaisen kulttuurin valkoisuus innosti Cifua toteuttamaan haaveensa. Verkkolehti S2 Magazine esittelee suomalaista muotia, vaatesuunnittelua, taidetta ja kulttuuria etnisten ja seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta. Uusimmassa numerossa ovat esillä muun muassa muotisuunnittelija **Ervin Latimer** ja nykytaiteilija **Sasha Huber**.

Uskoa hankkeeseen Cifu sai tanssija-koreografi **Sonya Lindforsin** vetämältä feministisen johtamisen kurssilta.

"Kerroin siellä, että unelmoin tilasta, jossa saisin toteuttaa itseäni ilman jarruja. Vastaus oli kannustava. Aiemmin Suomessa sain kyllä tehdä muotistooreja mustan mallin kanssa, mutta jutun piti olla lähesyttävä valkoiselle yleisölle. Estetiikan piti olla siistiä ja eurosentristä."

Suomi on nykyisin todella monikulttuurinen. Haluamme herättää ihmisiä siihen, että Suomessa on monentaustaisia tekijöitä, ja sitä on syytä arvostaa. Uskon, että se kiinnostaa maailmallakin.

Etsimme malleja ja tekijöitä aktiivisesti kulttuuripiirien ulkopuolelta. Harva mamu on mistään kulttuurikodista. Luovalle alalle päätyminen on rodullistetuille nuorille vähemmän yleistä. Minun vanhempani sanoivat aikanaan, että et todellakaan lähde mitään muotia opiskelemaan, *are you crazy??* He olisivat halunneet lapselleen turvatun tulevaisuuden.

Valokuvamaailma on usein hyvin hierarkkinen. Eräissä kuvauksissamme annoimme kamerat myös malleille ja julkaisimme sekä kuvaa-
jan että mallien ottamia kuvia.

Meihin otti yhteyttä valkoinen heteromieskuvaaja. Ajattelin ensin, että ei tällaisia meille! Sitten pohdimme, että emme kai me voi näinkään toimia, ei hän voi taustalleen mitään. Kyselimme, ymmärtääkö hän arvomaailmamme. Hän sanoi meidän haastaneen häntä pohtimaan, miten hän voisi kyseenalaistaa kuvauksissa omaa valta-asemaansa.

Emme pysty maksamaan palkkioita, mutta haemme koko ajan apurahoja, jotta työskentely olisi eettisempää ja pystyisimme maksamaan tekijöille.

En mitenkään olisi pystynyt tekemään tätä lehteä yksin. Valokuvaaja **Sara Urbanski** lähti mukaan alusta asti, tuntematta minua laisinkaan. Kuraattori ja kirjoittaja **Yilin Ma** on myös iso osa S2-tiimiä." ●

